

ADVOKATEN

RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET 03 2024

RETSHJÆLP I STAMPE
Der er brug for en gennemgribende reform af retshjælpen.
"Vil vi have et retssamfund, der er en retssat værdig, eller vil vi ikke?"

ADVOKATDAGBOG
I retten, arrestbesøg, padelennis og medvirken i podcast.
Tag med advokat Erbil Kaya på arbejde i en travl uge.

I BÆREDYGTIG TJENESTE

Line Berg Madsen er ESG-advokat med en helt anden hverdag end for bare få år tilbage.
Det nye EU-direktiv om bæredygtighed har rykket arbejdet op i en helt anden liga.

ADVOKATEN 03 2024

Det ligner, at der er sket et skred, og at systemet nu i højere grad har som succeskriterie bare at få dømt en masse mennesker.

Side 34

5 LEDER

6+8 KORT NYT

10 TEMA RETSHJÆLP

Retshjælpen er fyldt med huller, der ikke kan lappes. Der er brug for en gennemgribende reform af hele retshjælpsystemet, mener fremtrædende advokater.

Advokatvagten mangler frivillige og midler.

Læs også reportage om Stenbroens Jurister, der arbejder med retshjælp for nogle af de mest udsatte i samfundet.

21 ADVOKATDAGBOG

“Efter narkosagen kører jeg hen til Sikringsafdelingen i Slagelse, der huser Danmarks allerfarligste kriminelle. Min klient er varetægtsfængslet i en sag om drabsforsøg.”

Følg Advokat Erbil Kaya på arbejde.

26 I BÆREDYGTIG TJENESTE

Bæredygtighed i alle afskygninger fylder mere og mere overalt i samfundet og også i juraen. De nye grønne paragraffer på klima- og miljøområdet, der de senere år har indtaget lovrammerne i EU, stiller helt særlige krav til arbejdet som advokat.

Mød advokaterne Line Berg Madsen og Nikolaj Nielsen, som på forskellig vis har fokus på bæredygtighed og folkeret.

34 ADVOKATER SET UDEFRA

“Advokatstanden i Danmark er for autoritetstro,” siger Lars Findsen, tidligere chef for Forsvarets Efterretningstjeneste. Han mener, at retssystemet er udfordret.

38 RETSREPORTAGE

“I har været varetægtsfængslet alt for længe.”

Advokaten har fulgt med i en straffesag ved Københavns Byret.

50 CHRISTIANSBORG-INTERVIEW

“Vi straffer for lidt og for kort.”

Peter Skaarup medlem af Retsudvalget (DD) vil have en hårdere kurs overfor kriminelle.

52 TILSYN HVIDVASK

Risikovurdering på sagsniveau.

56 ADVOKATNÆVNET NYERE KENDELSER

58 BØGER

Kort og godt om ny faglitteratur.

“Jeg er vant til at føre David-mod-Goliat-sager, men denne her sag var alligevel ekstrem.” Side 47.

TAG EN MASTER I SKAT

*Som advokat skal
du have en forståelse
for skat – det får du
på Master i Skat*

Anne Kjærhus Mortensen
Advokat i Ret&Råd

Skat er fundamentalt for advokater, fordi skatteret binder så mange juridiske discipliner sammen. Men skattelovgivningen er under konstant forandring, og det stiller store krav til alle, der arbejder med at sikre korrekt håndtering og rådgivning. Med en Master i Skat går du fra kompetence til ekspertise og får specialviden på det højeste faglige niveau for en skatteuddannelse i Danmark. Læs mere om Master i Skat på masteriskat.dk

Testamente

til fordel for
Dansk Kræftforskningsfond
skaber resultater

Fonden er fritaget for at betale boafgift, og alle beløb går ubeskåret til kræftforskning. Midlerne bliver uddelt af internationalt anerkendte kræftforskere, der ligesom bestyrelsen arbejder ulønnet for fonden.

Dansk Kræftforskningsfond har indgået samarbejde med www.legaldesk.dk, som vil lave dit testament helt gratis, hvis du vælger at støtte os gennem din arv.

DANSK KRÆFTFORSKNINGSFOND
Dansk Kræftforskningsfond
c/o Plesner, Amerika Plads 37,
2100 København Ø
Tlf. 33 12 11 33 | Giro 655 00 29
Danske Bank, reg. 3946, konto 394 63 63 618
www.dansk-kræftforsknings-fond.dk

4

Vi har 15 års erfaring med at optimere
advokatbranchens
IT-programmer

Beskyt jer mod cyberkriminalitet med
en IT-sikkerhedsløsning fra TD-K A/S

Advokatsamfundet arbejder på politisk neutralt grundlag for borgernes retssikkerhed og for et velfungerende retssamfund. Vi fører tilsyn med alle landets advokater og sikrer derigennem advokaternes uafhængighed og integritet.

Advokatrådet er Advokatsamfundets bestyrelse og består af 15 advokater fra hele landet.

Advokatnævnet er en klageinstans, som er uafhængig af Advokatsamfundet, og som behandler klager over advokaters adfærd og salær.

ADVOKATEN 103. årgang udgives 4 gange årligt af Advokatrådet og er direkte kommunikationsorgan for cirka 8.400 advokater og advokatfuldmægtige. Magasinet tilgår endvidere Folketingets retsudvalg, domstolene, anklagemyndigheden og centraladministrationen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør, presse- og kommunikationschef
Rasmus Holm Thomsen · rht@advokatsamfundet.dk
Redaktør **Isabel Fluxá Rosado** · ifr@advokatsamfundet.dk
Journalist **Nya Vecht** · nve@advokatsamfundet.dk &
Camilla Bergsagel Nielsen · cbn@advokatsamfundet.dk

ABONNEMENT (Priser er inkl. moms og forsendelse)

Indland 575 kr.
Studerende 375 kr.
Udlandsabonnement 600 kr.
Studerende i udlandet 400 kr.
Opsigelse kan ske med tre måneders varsel ved udgangen af en måned.

ANNONCER

Vendemus ApS

Vendemus.dk · 72 22 70 80 · kontakt@vendemus.dk

Layout Bilgrav Design Aps

Bilgrav.com · 40 30 00 75 · jan@bilgrav.com

Tryk Jørn Thomsen / Elbo A/S

Jto.dk · 76 37 60 00 · jto@jto.dk

Forsidefoto Jeppe Carlsen

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter. Redaktionen hæfter ikke for artikelmanuskripter, der er tilsendt uopfordret. Hvis redaktionen skulle have krænkede ophavsrettigheder, er dette sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelsen i forvejen.

Tilmeldt dansk oplagskontrol.

Medlem af Danske Medier.

Issn 0107-5616 issn 1901-4546 (online)

Magasinet er trykt med vegetabiliske farver på miljøgodkendt papir.

Alle advokater modtager link til onlineudgave af magasinet i nyhedsbrevet. Afmeld printudgaven af Advokaten på postkasse@advokatsamfundet.dk.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

VIRKELIGHEDEN EFTER DEN SORTE SVANE

Af Martin Lavesen, formand for Advokatrådet

Det kan diskuteres, hvor mange afsløringer og nye former for kriminalitet TV 2-dokumentaren “Den sorte svane” egentlig bragte frem. I bund og grund ikke meget, tænker jeg, når jeg ser på advokaterne i udsendelsen og deres potentielle lovovertrædelser samt brud på god advokatskik.

Det er selvfølgelig – og heldigvis for det – alt andet end hverdagskost i vores branche. Det er hverken for at forklejn eller underdrive alvoren, at jeg stiller det indledende spørgsmål. Jeg vil sådan set blot slå fast, at vi ikke er blevet “taget med bukserne nede” i vores tilsyn, eller at vi som tilsyn er “oppe mod noget helt nyt”.

For vi kender godt de metoder, der ses i dokumentaren, og vi har allerede et effektivt tilsynssystem og et godt samarbejde med myndighederne til at tage hånd om både de mindre og de meget alvorlige sager.

Den største forskel på svanen og andre sager, som vi håndterer, er nok, at over to millioner danskere har set med. De stærke billeder har sat sig, og nogle ganske få advokaters stærkt eksponerede og stærkt kritisable handlinger har ramt hele branchen.

Jeg tror ikke, advokatbranchen er fejlfri, når det kommer til at overholde lovgivningen. Snyd, fusk og svindel findes i alle brancher og i alle ender af landet, og der vil desværre altid være nogle få, der bevidst omgår reglerne. Det kan vi aldrig komme fuldstændig til livs.

Men i vores tilsynsrolle skal vi selvfølgelig tage udsendelsen og de sager, som vi møder, meget alvorligt og løbende gøre det så svært som muligt, og med en betydelig risiko for at blive opdaget, hvis man vil bryde reglerne.

Derfor ser vi også åbent på, om der er noget i vores tilsynsmaskine, som faktisk kan gøres bedre. Advokatrådet havde allerede besluttet at omlægge tilsynet – uafhængigt af dokumentaren – og det har vi netop meldt ud om.

Men vi kigger selvfølgelig videre, og i dialog med justitsministeren har vi i Advokatrådet talt om, hvordan vi sætter klogt ind med effektive tiltag. Derfor kigger vi særligt på klientkontoen, og vi ser også på intensiveret samarbejde med myndigheder – og på andre steder, hvor vi med fordel kan øge forebyggelsen.

Det kan ikke siges tydeligt nok, at alle i branchen skal tage økonomisk kriminalitet og hvidvask dybt alvorligt. “Den sorte svane” har – om ikke andet – tydeliggjort, at advokater er i bagmændenes søgelys som nyttige hjælpere til økonomisk kriminalitet. Det må advokater aldrig medvirke til – og advokater må heller ikke uforvarende ende som nyttige håndlangere for kyniske bagmænd.

Med justeringer af tilsynsindsatsen og med øget årvågenhed i branchen er jeg overbevist om, at vi i fremtiden kommer til at gøre det sværere at omgå reglerne.

Mens de kyniske kriminelle ikke skal have advokaters hjælp, er der til gengæld andre, som har brug for os. De mange udsatte borgere, der hver dag henvender sig i retshjælpen (og de, der i dag ikke gør), fortjener i den grad bedre hjælp.

I mange år har systemet været dysfunktionelt, og det er på tide at genstarte retshjælpen, så flere borgere kan få den juridiske hjælp de har brug for. Det skriver vi om i temaet i dette nummer af Advokaten. Som tidligere rådgiver i Københavns Retshjælp er det et område, som ligger mig nært. ♦

Advokater oplever en øget trussel

I begyndelsen af året blev der præsenteret en undersøgelse fra den europæiske advokatorganisation CCBE, som viser, at vold, trusler og chikane mod advokater er steget i de seneste år. Af undersøgelsen fremgår det for eksempel, at mere end hver femte advokat i Sverige har været udsat for en form for chikane, og næsten hver sjette har været udsat for trusler. Situationen i Norge virker endnu mere alarmerende. I de seneste to år har næsten halvdelen af landets advokater (44 pct.) oplevet enten trusler, chikane eller vold. Også i Danmark, som ikke var med i den nævnte undersøgelse, er der grund til bekymring. En lignende undersøgelse fra 2019 viste, at mere end hver tredje familierets- og strafferetsadvokat havde været udsat for trusler i de foregående tre år.

“At understrege i loven, at det er en skærpende omstændighed også at true en advokat, ville markere advokatens ligestillede status med øvrige repræsentanter for retsvæsenet. Det vil også tydeliggøre, at et angreb på en advokat er et angreb på retsstaten.”

Mia Edwall Insulander,
generalsekretær Sveriges advokatsamfund.
Merete Smith,
generalsekretær Norges advokatsamfund.
Andrew Hjuler Crichton,
generalsekretær Danmarks advokatsamfund.

*Uddrag affølles debatindlæg
i Jyllands-Posten 23. august.*

639

advokater og 112 advokatfirmaer har været igennem tilsyn i 2023. Dertil kommer 10 spontane tilsyn og 88 genbesøg. Det er lidt flere end tilsyn i 2022.

Advokatrådet omlægger tilsyn

På baggrund af de seneste års erfaringer med tilsynet samt en række alvorlige sager, hvor klienter er kommet i klemme, omlægger Advokatrådet fra 2025 tilsynet med advokater og advokatfirmaer. Fremover fokuseres tilsynet på de mest klient- og samfundsskadelige områder, og særligt tilsynet med klientkontomidler og hvidvask vil blive skærpet.

“Tidligere har tilsynet groft sagt været et 'one-size-fits-all' tilsyn. Nu gør vi 'tilsynsværktøjsskassen' større og mere fleksibel, så vi kan målrette tilsynet endnu mere, så det passer til netop den enkelte advokats eller det enkelte firmas konkrete forhold. Vi vil også kunne køre tematiske tilsyn, for eksempel rettet mod bestemte områder eller faggrupper, og naturligvis fortsat rykke ud hurtigt, hvor der er brug for det. Samlet set betyder en risikobaseret tilgang, at tilsynstrykket bliver mest markant på de områder, hvor det giver mest mening ud fra,” siger Advokatrådets formand Martin Lavesen.

KLOGT AT HOLDE JUSTITSMINISTERIET SAMLET

“Et fagligt stærkt og velfunderet Justitsministerium er den bedste vej til at sikre balancerne mellem myndighedsudøvelse og borgernes rettigheder. Det er derfor glædeligt, at regeringen er gået bort fra de tanker om opsplitning, som var på tegnebrættet i regeringsgrundlaget,” siger Ole Spiermann, formand for Advokatrådets grundrettighedsudvalg.

Advokatens nyhedsbrev 5. september

Podcast om hvidvask på vej

I den kommende tid lancerer Advokatsamfundet en ny podcast for advokater, der gerne vil blive klogere på hvidvaskreglerne. I podcasten uddyber medarbejdere i hvidvasktilsynet, hvad advokater skal være opmærksomme på for at leve op til reglerne.

SJÆLLANDS BILAUKTION^{AS}
ETABLERET I 1974

SALG AF ALT I BILER, KØRETØJER OG PÅHÆNGSKØRETØJER FRA KONKURSBO, LIKVIDATIONER, DØDSBO ETC.

Sjællands Bilauktion kan hjælpe Jer med
et nemt og hurtigt salg til markedspris.

Vi kan bl.a. hjælpe med:

Afhentning

Klargøring

Opbevaring

Annoncering

Vurdering

Salg på offentlig auktion

"Send os adressen – så klarer vi resten."

Sjællands Bilauktion blev etableret i 1974

og er i dag landets største danskejede auktionshus for biler.

Hver onsdag afholder vi auktion, for såvel professionelle som private.

Sverige strammer reglerne for forsvarsadvokater

Sverige har i de seneste par år oplevet flere sager, hvor forsvarsadvokater bryder de etiske regler eller ligefrem deltager i kriminelle aktiviteter, og nu har det svenske advokatsamfund besluttet at stramme reglerne.

“I takt med samfundsudviklingen og øget organiseret kriminalitet stiller det også nye typer af krav til vores offentlige forsvarere,” siger Advokatsamfundets generalsekretær, Mia Edwall Insulander.

Hun forklarer, at advokater oftere udsættes for hårdt pres af deres klienter, og derfor kommer der nu højere krav til strafferetsadvokater med klienter, som står til en dom på over fire års fængsel. De advokater skal have mindst fem års erfaring med strafferet samt ekstra uddannelse på 18 timer. De alvorligste sager handler om to advokater, som er dømt for at have deltaget i planlægning af mord, og som begge nu afsøner fængselsstraf. De nye krav bliver indført fra årsskiftet.

Svt Nyheter

EU's retssikkerhedsrapport opfordrer til revision af retshjælpen

Rule of law-rapporten 2024 om retssikkerhed i alle EU-landene udkom i juli, og konklusionen er, at Danmark gør fremskridt på flere punkter, der tidligere har fået kritik. Der bliver dog fortsat peget på problemer med aktindsigt, svingdørs politikere, ventetider ved domstolene, og rapporten kommer med en opfordring til at styrke retshjælpen.

I det store retssikkerhedsmæssige billede er der dog mest ros at hente. Og Danmark er fortsat et af de EU-lande med højest niveau af uafhængighed i retsvæsenet og generel stor tillid til domstolene – samt laveste niveau af korruption.

ET DYK I ARKIVERNE

(Advokatbladet nr. 7, 1978)

Joca Forensia

Hjemme bedst

Under en sendrægtig afhøring i ØL I af en østerlænding, der aldrig svarer på det, han bliver spurgt om, sukker statsadvokaten opgivende:

”Man spørger i øst og får hver gang svar i vest.

Retsformanden: ”Ja, eller omvendt.”

Nye anbefalinger om møderet for landsretterne

Fiktive møderetsprøver kan være en løsning på, at flere advokater kan få møderet for landsretterne. For som det ser ud nu, er det alt for få. Det foreslår Advokatrådets procesretsudvalg i en ny rapport, der indeholder flere anbefalinger til at afhjælpe problemerne med det faldende antal advokater, der opnår møderet for landsretterne og Højesteret.

Det er særligt to grupper af advokater, der kan blive mangel på ved ankeinstanserne.

“Vi skal have flere familierets- og strafferetsadvokater ind i landsretterne, for det vil udgøre et væsentligt samfundsmæssigt og retssikkerhedsmæssigt problem, hvis denne type advokater ikke får en lettere adgang til opnåelse af møderet,” siger advokat Nikolaj Linneballe, der også er medlem af Advokatrådet og formand for procesretsudvalget.

Rapporten kan ses på Advokatsamfundets hjemmeside.

88

advokater opnåede i 2023 møderet for landsretten. I 2016 var antallet 112.

Hvordan prioriterer du udviklingen i din karriere?

JUC tilbyder juridiske kurser, der opfylder de obligatoriske efteruddannelseskrav.
Vælg mellem mere end 190 kurser, der ledes af landets førende eksperter.

JUC har bl.a. kurser om:

- Arbejds- og ansættelsesret
- Procesret og procedure
- Voldgiftsret
- Insolvensret og konkurs
- Familie- og arveret
- Byggeri og entreprise
- Fast ejendom
- IP og immaterialret

Find dit næste kursus her

JUC

Retshjælp i stampe

Regeringens udvalg om retshjælp og fri proces, der har til formål at se nøjere på de kritikramte ordninger, har stået i stampe i tre år uden resultater. Regeringen lover nu, at udvalgets arbejde i en endnu ukendt form snart vil fortsætte, men vil det gøre en forskel?

Både i 2016 og i 2019 udkom der rapporter fra henholdsvis Advokatsamfundet og Justitia med analyser af retshjælpsordningerne i Danmark. De påpegede alvorlige mangler i adgangen til retshjælp for almindelige borgere og bidrog med en lang række anbefalinger til at forbedre den. Men intet er sket, trods bred enighed politisk, blandt eksperter og praktikere om, at retshjælpen er udfordret.

“Hele retshjælpssystemet trænger til en gennemgribende reform, for som det er nu, har vi ikke et vær-

digt retshjælpssystem,” siger Nikolaj Linneballe, medlem af Advokatrådet og formand for Advokatrådets procesretsudvalg.

Birgitte Arent Eiriksson, som er direktør i Justitia og har skrevet rapporten om den danske retshjælpsmodel, er enig:

“Det er grundfæstet i enhver retsstat, at enhver borger skal have adgang til at få prøvet sin ret, og der skal være reel og lige adgang, og det har man ikke i dag. Der er behov for nytænkning,” siger hun og uddyber:

“Vi får utroligt meget retshjælp fra retshjælpskontorerne til nærmest ingen penge, men kravene for at få den retshjælp er alt for stramme – hvorfor ikke hæve det beløb, så flere kan få adgang? Og hvorfor ikke sørge for at selv dem med retshjælpsforsikringer tør at starte en sag op, for det tør de ikke i dag, da de er bange for, at den ikke rækker.”

Hun ved, at mange borgere i det hele taget har vanskeligt ved at opsøge en advokat, og at de for nuværende må leve med uret.

“Man stiller borgerne i en position, hvor man er nervøs for at gøre sin ret gældende. Så mange borgere lærer at leve med at have uret, også selvom man har ret.”

I april 2020 nedsatte regeringen efter mange opfordringer og på baggrund af rapporterne et udvalg om retshjælp og fri proces, der skulle se dybere på retshjælpsordningerne og frembringe endelige anbefalinger til en revision af reglerne senest i sommeren 2022. Men udvalget blev sat på pause og er ikke kommet videre. Det skyldes flere ting. Først corona-epidemien og senere som følge af ressourcemangel på grund af forhandlingerne om flerårsaftalen for domstolenes økonomi.

Flerårsaftalen faldt på plads og blev præsenteret i november 2023, herunder med en forenklet småsagproces og en hævet beløbsgrænse til 100.000 kr. Formålet var at spare tid ved domstolene, men den del af aftalen er blevet stærkt problematiseret af blandt andre Dommerfuldmægtigforeningen og af Nikolaj Linneballe for at lægge yderligere pres på velfungerende retshjælpsordninger, der også spiller godt sammen med de private forsikringsordninger og disses retshjælpsdækninger.

2. juli i år kom der så en ny melding fra Justitsministeriet om, at udvalgsarbejdet vil blive genoptaget. I hvilken form vides dog ikke i skrivende stund. Det er Justitsministeriet i gang med at planlægge.

Advokaten har stillet en række spørgsmål til justitsminister Peter Hummelgaard om, hvad der skal ske, og om vi kan være retshjælpssystemet i Danmark bekendt. I et skriftligt svar lyder det:

“Adgangen til at få prøvet sin ret ved domstolene er en grundsten i en retsstat som den danske. Derfor er det afgørende, at det ikke er ens økonomiske forudsætninger, der afgør, om man kan få juridisk bistand eller prø-

vet sin sag ved domstolene. Det skal de danske ordninger for retshjælp og fri proces være med til at sikre.

Derfor er det vigtigt, at vi får undersøgt, om det er de rigtige mennesker, der kan få hjælp – og om hjælpen er den rette. På den baggrund har jeg besluttet, at arbejdet med at gennemgå

ordningerne for retshjælp og fri proces skal startes op igen. Mine embedsfolk er i øjeblikket ved at udarbejde en nærmere plan for, hvordan arbejdet skal tilrettelægges. Når planen ligger klar, vil jeg orientere Folketingets Retsudvalg om dette.” ♦

Hvis det fortsætter, vil borgerne simpelthen miste tilliden til retssystemet.

Retshjælp skal ikke være baseret på frivillighed

Retshjælpen er fyldt med huller, der ikke kan lappes. Der er brug for en gennemgribende reform af hele retshjælpssystemet. Nikolaj Linneballe, formand for Advokatrådets procesretsudvalg, foreslår en landsdækkende starthjælp, hvor alle borgere kan henvende sig og få vurderet deres sag i en ordning, der ikke er baseret på frivillig arbejdskraft.

“Vil vi have et retssamfund, der er en retsstat værdig, eller vil vi ikke?”

Nikolaj Linneballe, medlem af Advokatrådet og formand for Advokatrådets procesretsudvalg, er forarget på borgernes vegne.

Alle borgere har på papiret ret til at få retshjælp i Danmark, men i realiteten gælder det kun for de få. Enten skal du være meget fattig eller udsat, og du skal selv finde hen til nærmeste retshjælp, der er placeret med store afstande og forudsætter, at de frivillige kræfter har tid. Eller du skal være meget velhavende og have råd og ressourcer til advokat. Befinder du dig i mellemlaget, er det ekstremt kompliceret.

Ifølge Nikolaj Linneballe kan den nuværende retshjælp, som primært er baseret på frivillig arbejdskraft, ikke klare behovet. Ordningen med fri proces kan ikke gøre det. Retshjælpforsikringerne, fagforeningerne og NGO'erne kan heller ikke, og det samme gør sig gældende for Advokatvagten. De eksisterende retshjælpsordninger kan i deres nuværende form ikke på tilfredsstillende vis sikre, at borgere i Danmark har lige og retfærdig adgang til at få deres juridiske problemer løst. Derfor oplever et utal af borgere, at de ikke kan få deres ellers reelle sag prøvet for retten, og mange giver simpelthen op, inden de overhovedet har fået en vurdering af, om de har en sag.

“En retsstat burde jo sørge for, at alle har adgang til at få prøvet en sag for domstolen, og har vi ikke et system til det, så er vi ikke i mål med at kunne kalde os en retsstat, og hvis det fort-

sætter, vil borgerne simpelthen miste tilliden til retssystemet.”

Se på sammenhængskraften

Det vigtigste at få sat ind på er sammenhængskraften. Der skal ifølge Nikolaj Linneballe være en sammenhæng imellem de enkelte dele i retshjælpssystemet.

“Kun sådan sørger vi for, at de rigtige sager kommer til at blive afgjort af de danske domstole. Og det betyder jo også, at vi må se på alle delelementer. Både hvordan og hvor kan man få gratis hjælp, og hvordan staten skal sørge for, at der er måder, en person kan få ført sin sag på,” siger han og uddyber:

“Vi har aldrig haft en fuldstændig gennemgang af, hvordan hele systemet hænger sammen. Vi håbede jo, at regeringens udvalg ville gøre det og komme med et oplæg til hele kæden, og hvordan man så kunne skrue systemet sammen.”

Nikolaj Linneballe er stærk tilhænger af de gode frivillige kræfter, der lægger deres tid i retshjælpskontorer og advokatvagter rundt omkring i landet. Hans pointe er blot, at de ikke kan stå alene.

“Der er rigtig mange dygtige og kvalificerede frivillige kræfter, der bruger ressourcer på at prøve at hjælpe mennesker, og den del skal vi selvfølgelig støtte op om og give mulighed for, at de har lokaler og alt muligt andet. Men problemstillingen er, at vi ikke kan have et system, hvor der ingen hjælp er at hente, når folk pludselig ikke har tiden til det.”

Et andet problem er, at selvom småsagsprocessen skulle gøre det hele en-

lere og spare tid hos domstolene, så kommer det muligvis til at være omvendt, da dommerne fortsat selv skal gennemgå og tage stilling til de sager, der kommer ind på min retssag.dk og sikre, at sagerne er oplyst ordentligt men nu uden advokater til at føre sagerne.

“Når politikerne nu vælger, at det at føre en retssag for selv beløb helt op til 100.000 kr. ikke længere kræver hjælp af professionelle, så har du heller ingen hjælp forsikringsmæssigt til at få hjælp til at føre de her sager, og retshjælpen har heller ikke mulighed for at hjælpe dig igennem hele sagen. Det giver en endnu større skævvridning og husk på, at det er cirka 75 procent af alle civile sager, der har en værdi under 100.000 kr.”

Forslag om starthjælp

Der er bred enighed blandt advokater om, at det er administrativt vanskeligt, når man søger retshjælp i det offentlige system – ikke kun for borgere men også for advokater, der hjælper deres klienter med at søge for eksempel fri proces.

“For det første er det for bøvlet og uoverskueligt for borgere at bruge de systemer, der er, for at finde ud af, om man i det hele taget har et juridisk problem. Der er brug for, at man har mulighed for at gå til en professionel indenfor nogle helt definerede rammer og i det mindste få efterprøvet, om man har en sag at gå videre med. For jeg tror, at rigtig mange ting løses ved, at folk får en vurdering af, om der er noget at komme efter eller ej.”

Derfor foreslår Nikolaj Linneballe

konkret, at der etableres en starthjælpsordning, hvor borgerne under visse forudsætninger har ret til en professionel vurdering og hjælp på et vist niveau til at blive guidet det rigtige sted hen.

“Det skal også være en hjælp, hvor sagen kan blive prøvet, for at se om de har ret, og så de kan komme ordentligt videre. Det kan være, at svaret er, at de ikke har ret, og loven siger, at det er rigtigt nok, at du skal lide den tort, som du nu har været udsat for, eller kommunen har ret til at tage de penge – men der er uvildige dommere, der har prøvet din sag. Og det skal være, uanset om den er mod staten, en håndværker eller mod din nabo. Det skal være sådan, at du har tiltro til systemet. Hvis du aldrig kommer til at bruge systemet, fordi din adgang er besværliggjort af de her barrierer, som der er alt for mange af, så mister du også tiltroen til, at systemet og retsamtundet garderer dig for, at du er blevet udsat for noget, der er forkert

eller ulovligt,” siger Nikolaj Linnebalde og understreger:

“Jeg vil ikke have et retssystem, der bygger på frivillighed. Jeg vil have et system, hvor alle får muligheden. Og derfor håber jeg, at udvalget kan identificere, hvordan man sætter et system, så uanset om du er socialt eller digitalt udfordret, så kan du komme til.”

Han mener, at vi må reformere den offentlige retshjælp, så den bliver brugbar for folk. “Og gøre det mindre administrativt indviklet, så det er nemmere at få rådgivning til at bruge systemet. Det skal være sådan, at når borgerne får råd, så skal det være med hånden på kogepladen.”

En del af forslaget for starthjælp er at bruge de lokale advokater som en del af løsningen. Og at de får løn for arbejdet.

“Landets advokater sidder længst ude – i hvert fald længere ude end retshjælpskontorerne. Men man kan ikke forlange, at de skal gøre alting gratis. Man skal gøre det enklere, og gør

man det, så er det nogle lavthængende frugter at plukke. Jeg tror ikke, det kommer til at koste meget mere i det samlede budget. Man bruger få millioner om året på fri proces, og det er jo ikke meget i det store billede. Det behøver ikke at koste velfærdsstaten flere penge – tværtimod er det jo med til at fastholde det, at vi er en velfærds- og retsstat. Hvis man ikke gør noget, så har vi kun et retssystem på papiret fremfor et system i realiteten. Vi skal have et effektivt og sammenhængende retssystem, og det har vi ikke i dag. Om det koster 18 eller 25 millioner burde ikke være problemet.”

En anden lavthængende frugt er at fjerne de værste barrierer her og nu.

“Der er for mange, der løber panden mod muren. Man kan sagtens starte med at fjerne alt det administrative bøv, der er muligt. Det er en lille lap, der kan bruges her og nu. Men vi har ikke behov for lappeløsninger, vi har behov for en reform.” ♦

RETSHJÆLP OG FRI PROCES I DAG

RETSHJÆLPSKONTORER

– er drevet af frivillige jurister med støtte fra Civilstyrelsen.

ADVOKATVAGTEN – er drevet af frivillige advokater, der yder rådgivning omtrent hver 14. dag eller hver måned i cirka en time på de lokale biblioteker. Nogle af dem får støtte fra Civilstyrelsen. Andre gør ikke. Advokatvagten yder kun rådgivning på trin 1.

REGLER FOR RETSHJÆLP

TRIN 1 – Grundlæggende og hurtig mundtlig rådgivning og vejledning uden sagsbehandling – gratis for alle borgere uanset indkomst og nationalitet, og uanset hvad sagen handler om.

TRIN 2 – Kun for personer med indkomst under grænserne. Videregående rådgivning samt mundtlig og skriftlig sagsbehandling. Samt tilskud til advokatbistand. Undtaget er: straffesager, gældssaneringsager, erhvervsdrivendes sager eller forvaltningssager – medmindre det er klager over afgørelser.

TRIN 3 – Kun for personer med indkomst under grænserne. Retshjælp og møder med modparten, hvis det skønnes, at sagen kan afsluttes forligsmæssigt.

RETSHJÆLP OG FRI PROCES, INDKOMSTGRÆNSER 2024

(fastsættes af det offentlige hvert år)

ENLIGE: Beløbsgrænse 371.000 kr. pr. år før skat.

SAMLEVENDE: Beløbsgrænse 471.000 kr. samlet pr. år før skat.

Forsørgere med børn under 18 år kan lægge 64.000 kr. til for hvert barn, stedbarn eller plejebarn hvert år.

RETSHJÆLPSFORSIKRINGER. Hvis man har en indboforsikring, inkluderer den oftest en retshjælpsforsikring. Der er dog en række og varierede begrænsninger for at gøre brug af den. Max. forbrug til sagsomkostninger er omkring 200.000 kr. Den kan ikke bruges, før en advokat har vurderet, at forsikringen dækker og har indsendt skadesanmeldelse. Derefter skal forsikringsselskabet godkende.

FRI PROCES FØR OG NU

Antal modtagne sager om fri proces

2015: 992

2023: 635

Antal afsluttede sager pr. årsværk, fri proces

2015: 1.001

2023: 598

Årsberetning fra Procesbevillingsnævnet

Det er bare ikke rimeligt

Færre klienter kan få fri proces, og både retshjælp og retshjælpsforsikringer er alt for begrænsede. Advokat Mads Pramming fører primært sager for borgere, der har en sag mod myndighederne, og undrer sig over, at der for eksempel ikke er samme hjælp at hente som i skattesager.

“Der er så mange veje ind i det her problem, at de kan være med til at afspore det.”

Mads Pramming er en af de få advokater, der primært fører sager på fri proces, og han ved, at der er mange uprøvede civile sager derude.

Når man spørger ham, hvilke huller der er i retshjælpen, kommer der en talestrøm, som er svær at stoppe, og som opsummeret lyder: “Det er så ekstremt ringe.”

“Hele systemet trænger bare til en gennemgribende reform, og det er blevet meget svært i det hele taget at få fri proces eller retshjælp for den enkelte borger. Man kommer fra et sted, hvor over halvdelen af alle borgere kunne få fri proces for nogle år tilbage, og nu er indtægtsgrænserne helt nede, så det kun er de allermest fattige. Samtidigt er det så dårligt og så urimeligt aflønnet, at stort set ingen advokater vil føre de sager,” siger han.

Som par må man eksempelvis ikke tjene mere end to førtidspensionister tilsammen, og har man en retshjælpsforsikring, så har den en relativ lav grænse for, hvor, hvad og hvor meget den vil dække.

“Det betyder, at der er mange, som selv skal betale for sagerne, og det kan de ofte ikke. Derfor har vi en hel masse mennesker, som ikke har reel ‘access to justice’, og man kan jo også se, at antallet af civile sager er dykket rigtig meget,” siger han. “Så er der dem, som kan få retshjælp eller fri proces, og der vil problemet ofte være, at det kan være svært for dem at finde en advokat, der vil påtage sig opgaven – medmindre at

sagsværdien er meget høj, for ellers vil der være et så lavt salær – som jo bliver fastsat ud fra sagens værdi, at de fleste advokater ikke vil røre den med en ildtang,” siger han.

Når Mads Pramming skal illustrere problemet, bruger han et eksempel, hvor en mand har brug for en handicapscooter, som han ikke kan få af kommunen, og hvor Ankestyrelsen giver kommunen medhold i den afgørelse. Først herefter kan det nå frem til en egentlig retssag, hvor ordningerne kan komme i spil.

“Hvis jeg bare hjælper ham med at ringe til kommunen, kan jeg ikke få noget. Så når vi frem til retshjælp og fri proces, og det er der først, når

der er en retssag. Derfor vil det i hvert fald være den tid, man bruger på at forberede den sag. Det kommer også an på, hvor juridisk kompliceret problemstillingen er, men jeg vil aldrig kunne bruge under 30 timer på en sag, hvor jeg skulle i retten. Og realistisk set vil sådan en sag være måske 50 timer, og hvis det er meget kompliceret og noget nyt, så kan det jo blive over 100 timer på sådan en sag. Den tid jeg vil bruge på bare at være i retten i én dag og tale om scooter, det vil være til en meget lav timetakst, og jeg skulle sikkert også selv betale for transport. Selv hvis jeg mødte helt uforberedt op og ikke anede, hvad sagen handlede om, så er det en dårlig forretning.”

15

Hele systemet trænger bare til en gennemgribende reform, og det er blevet meget svært i det hele taget at få fri proces eller retshjælp for den enkelte borger.

Kan ikke få sager ført

Han fører selv den slags sager, men der er ikke rift om dem.

“Selvom du har verdens bedste og vigtigste sag om en mand, der ikke kan få en handicapscooter, og der også er menneskeretlige krænkelser, fordi han har siddet i sit hjem i årevis, og han ikke kan komme ud eller lignende, så kan han bare ikke få ført sin sag. Så skal du finde én, der synes, det er megauretfærdigt, og som så fører sagen alligevel.”

Mads Pramming får henvendelser hver eneste dag fra mennesker, han ikke kan nå at hjælpe, og han kan fodre advokater med talrige sager, der ikke kan blive ført, selvom borgeren har en reel sag.

hjelpsforsikring, dér vil beløbsgrænsen typisk ligge på op til 200.000 kr. i sagsomkostninger, og hvis risikoen er op til 5-600.000 kr., så vil man typisk ikke få den ført. Og i øvrigt er det heller ikke let at få godkendt sin sag af forsikringsselskabet.”

Skattesager har en fordel

For Mads Pramming kunne et sted at starte være, hvis borgere, der har en sag mod myndighederne, fik samme rettigheder, som hvis de har en sag mod skattevæsnet. Som det er nu, vil man som borger få dækket 50 procent af sagsomkostningerne mod skat, hvis man taber en sag, og 100 procent, hvis man vinder.

“Man kan sige, at hvis vi taler om sager mod myndigheder, så er der jo her den kæmpestore synlige uretfærdighed i forhold til skat. De riges problemer med myndigheder eller med staten handler jo oftest om noget med skat og ikke så meget om handicaplovgivning, og der har man vedtaget, at når det handler om skat, så har borgerne retssikkerhed. Så vi har et system, hvor at når de rige fører sager mod myndigheder, så betaler staten det fulde advokatsalær.

Det er urimeligt, at man ikke gør det samme på handicapområdet eller på udsatte borgers område. Hvis man havde dén ordning til fattige og almindelige mennesker, så ville det jo gøre en kæmpe forskel.”

En sag med fri proces vil blive honoreret i forhold til nogle takster ud fra sagens værdi, og det mener Mads Pramming i sig selv er urimeligt.

“Det kan være, at en sag om to millioner kroner er nem og ukompliceret og ikke behøver at tage en masse ti-

mer, og så kan der være verdens mest komplicerede sag om retten til et eller andet, for eksempel en handicapscooter, og så kan det være principielt, men fordi sagens værdi måske kun er 15.000 værd, så får man 10.000 kr. for at møde i retten i den sag og har måske brugt ti gange så lang tid. Så et af problemerne er, at det kun er de sager med meget høj økonomisk værdi, der overhovedet bliver ført, men selv i dem er salæret ekstremt lavt.”

Han nævner både den første sag om ‘Whistlebloweren’ og ‘Svømmepigesagen’, som begge endte i Højesteret.

“Man bruger så uendelig meget tid på det, og så kommer Højesteret frem til, at det skal Mads Pramming have 20.000 kr. for. I Svømmepigesagen var der støtte med fra Advokatsamfundet, men der var også to advokater på hos modparten, kommunen og KL med fuld power på. Og der siger Højesteret, du kan få 50.000 kr., mens modparten måske får 500.000 eller 1-2 mio. kr. for deres arbejde. I fri proces sager, der får man nogle gange ti procent af det, de andre får, og det betyder jo, at mange advokater ikke vil føre de sager, og det betyder, at folk ikke får ført deres vigtige sager, og det, synes jeg, er det største problem på det her område. Men det er også verdens sværeste budskab at sende. For jeg kan selv høre, hvor dumt, det lyder, når man siger: ‘Jamen det store problem er, at advokaterne ikke får nok penge. For i det store billede er 50.000 kr. rigtig mange penge. Men man må bare huske, at der ikke er ligeløn for lige arbejde, og dermed heller ikke lige muligheder for at forberede og føre sagen.” ♦

“Problemet vil ofte være, at man tjener for meget, selvom man er fattig. Hvis din ægtefælle har et almindeligt arbejde, så afskærer det en hel masse mennesker. Dem, der har rets-

Den specialiserede retshjælp virker

Det er de mest udsatte borgere, der kan få hjælp til juridiske problemer hos Stenbroens Jurister, og selvom de har base på Vesterbro i København samt et kontor i Aarhus, har de klienter i hele landet. De varetager nu også opgaver, som advokater tidligere tog sig af, og det, synes de, er et problem.

“Jeg har fået god hjælp. Det var aldrig gået uden dem. Jeg havde aldrig klar- ret det selv.”

Sådan siger K, en 52-årig mand med et hårdt liv og adskillige års mis- brug i bagagen.

“Jeg har lidt, siden jeg var 12 år. Jeg bliver så voldsomt stresset af in- genting,” siger han.

I dag er han clean, går til psykolog og får medicinsk behandling, men han kan ikke varetage et arbejde, og det har han nu lægernes ord for. Han er mødt op på Stenbroens Juristers kon- tor i Abel Cathrines Gade for at un- derskrive en fuldmagt til jurist Tobias Dorph, som repræsenterer ham i en sag om ansøgning om førtidspensi- on. Tobias sørger for al papirarbejdet, dialog med kommunen og rådgiver K undervejs i forløbet. K er nervøs, og der skal ikke meget til at ryste ham af pinden. Han er bekymret for, hvad der kommer af krav og meddelelser og afslag fra kommunen. Men havde det ikke været for Stenbroens Jurister, havde han slet ikke kræfter til at søge om førtidspension, mener han, og han frygter for fremtiden.

“Det er jo ikke sådan, at livet stop- per, når man får førtidspension,” be- roliger Tobias og forklarer, hvad det næste skridt er uden at sige for meget om andre mulige scenarier, for det kan K ikke tåle at høre.

“Ja, det kunne være dejligt at få et liv,” svarer K.

Forebyggende retshjælp

Retshjælpskontoret er åbent for alle, men målgruppen er de mest udsatte borgere. Hjemløse og stofmisbrugere eller det kan være det personale, der er tilknyttet andre hjælpeorganisatio- ner som Mændenes Hjem og Reden eller kommunalt ansatte.

Udover de personlige møder, ringer telefonen flere gange, når retshjælpen er åben, og Tobias Dorph taler med so- cialrådgivere i andre kommuner eller socialsygeplejersker, som Stenbroens

delser, og vi har for eksempel masser af sager i Nordjylland. Vi forventer at behandle omtrent 3000 sager i år,” for- klarer Tobias Dorph.

I vindueskarmen ligger små pla- stikkort i gult, blå og rødt. De gule med teksten “Taget med stof på dig?” som viser, hvilke rettigheder man har, hvis man bliver taget med stoffer, og at politiet ikke må udstede bøder til ud- satte stofmisbrugere, der har stof på sig til eget forbrug. Kortet er lige op- dateret efter en nyere lovændring, der

Jurister også underviser i udsatteret. For det er deres ekspertise.

“Vi har haft sager i 70 forskellige kommuner, og 20 procent af vores sa- ger er det, vi kalder systemhenvæn-

for nylig blev vedtaget efter en ihærdig indsats fra Stenbroens Jurister.

Ret til en bankkonto

De blå kort bærer teksten “Alle har ret

til en bankkonto'. Et kort, man kan tage med sig og vise i banken, når de nægter at åbne en bankkonto. Det henviser til Lov om betalingskonti § 11, og at banken har 10 dage til at få det gjort.

"Med det kort i hånden kan banken ikke stritte imod," siger Tobias Dorph. Det røde kort viser, at man har ret til behandling, hvis man har abstinenser.

"Der er flere ting, vi arbejder for. Andre retshjælpskontorer laver ikke på samme måde retspolitisk arbejde for at fremme retssikkerheden for udsatte borgere, men det gør vi. Den danske lovgivning indenfor socialområdet er på mange måder god og grundig nok. Problemet er, når myndighederne ikke overholder den, så er der brug for nogle, der kan hjælpe dem med at overholde borgernes rettigheder."

De problemer, Stenbroens Jurister hjælper med, kan omfatte alt fra ikke at kunne få lov til at oprette en bankkonto i banken, selvom det er en rettig-

hed, til at søge om plads på et bosted eller behandling for misbrug.

"Vi hjælper dem helt igennem til og med trin 3, og vi kan hjælpe dem med nogle ret komplicerede problemstillinger, som kræver den specialviden, vi har."

"Det er ekstremt vigtigt med specialiseret hjælp. Vi indtræder som partsrepræsentanter i cirka 30 procent af vores sager, kommunerne lytter til os, når vi ringer, og vi er beviset på, at det virker. Der burde være flere professionelle og specialiserede retshjælpskontorer, for eksempel er det tiltrængt i psykiatrien og i gældsrådgivning," siger Tobias Dorph.

Ofte ved klienterne ikke selv, hvilke rettigheder de har, eller hvor de skal få hjælp, og mange har slet ikke kræfter til at søge juridisk bistand. Derfor er det vigtigt med det udgående arbejde. De juridiske medarbejdere er derfor ude på tur med kaffevognen på Vesterbro hver onsdag aften og hver torsdag for at være synlige, snakke med folk i området og vise, at der er hjælp at hente.

En kaffe med retshjælp, tak

En onsdag aften i august er jurist Maja Lønbjerg Hansen, som er direktør i Stenbroens Jurister på tur med "kaffevognen" sammen med to frivillige jurastuderende. Det er en varm aften, så udover kaffe, te, juice, cigaretter og lightere, som der er rift om, er der i dag også tre kasser friske is at hente hos Stenbroens Jurister. De ryger i løbet af halvanden time. Der er tre stop i kvarteret. Det første er foran en kontrastfyldt plads mellem en af de smarte caféer i Kødbyen på den ene side og H17, et stofindtagelsesrum, på den anden side. Lidt efter lidt kommer der folk ud fra H17 for at få sig en is og en cigaret. Det er flødeisene, der ryger først, for flere trækker åbenlyst til lidt kalorier. En kvinde fortæller, at hun ikke har spist i fem dage.

En mand vil gerne tale med Maja Lønbjerg Hansen om sin sag. Han har søgt om støtte i eget hjem hos kommunen men har ikke hørt noget. Det blev tildelt men aldrig startet op.

"Jeg skal nok ringe til dem," siger hun og noterer hans oplysninger.

"Må jeg tage en is til og en lighter?". "Det må du."

Der er ikke så mange i målgruppen på gaden. For når vejret er godt, og cafégæsterne fylder billedet, så gemmer de sig.

"De skammer sig, så de gemmer sig. Men de ved, vi kommer, og mange af dem kender os efterhånden, og de har tillid til os, så de kommer ud, når vi er her," fortæller Maja Lønbjerg Hansen.

Vognen triller videre til et mere afsides sted. En lille plads bag Halmtorvet, hvor folk kan være i fred for nysgerrige blikke. Her sidder de og ryger, og nogle tager

stoffer. To kvinder skændes højtlydt. Den ene af dem med armen spændt op af en bred elastik. Skældsordene flyver gennem luften. "Psykopat, sindssyge kælling." Juristerne tager det helt roligt og deler is ud. De er vant til lidt af hvert, og selv bliver de mest behandlet med respekt og venlige blikke.

"De er her for at hjælpe os, så du skal ikke være vred på dem," siger en mand på et tidspunkt til en kvinde, der i frustration over sin situation banker armen hårdt ned på kaffevognen. Hun græder.

En anden mand med benet i gips og støttestativ har to juridiske problemer, som Stenbroens Jurister kan hjælpe ham med. Den ene er, at han er indkaldt til en straffesag i retten, men ikke ved, hvem der er hans advokat. Den anden er, at hans ben skal opereres, men han ved ikke, hvordan han får opfyldt sine sundhedsrettigheder.

Advokaters arbejde

Senere møder Maja Løvbjerg Hansen en kvinde, som trænger til et kram udover et godt råd. Hun står midt i en børnesag og har mistet al ret til samvær. Hun er dybt ulykkelig. De går lidt afslappet og taler sammen om, hvad de nu kan gøre.

Selvom Stenbroens Jurister gerne vil fungere som et advokatkontor, så ønsker de ikke at overtage advokaters arbejde.

Efter de nye regler om småsager er trådt i kraft, er oplevelsen, at det er de nødt til. Og at på det område er retssikkerheden skredet. For man fjerner advokathjælpen nedefra, men hæver ikke grænsen for, hvem der kan få retshjælp.

"Vi tager os af mange ting, som advokaterne tidligere tog sig af, for eksempel bødesager. Fordi den type sager ikke længere giver ret til advokatbistand – og det er et stort problem", siger Maja Løvbjerg Hansen,

"Før i tiden, hvis du ikke havde betalt din bøde, så kom det til et retsmøde. Men nu bliver der ikke indkaldt til retsmøde, der er ingen, der repræsenterer dig, og der er ingen kontrol. Vi kan se af statistikkerne, at der ikke bliver klaget over lige så mange bøder som før. Det går i virkeligheden også udover mange borgere i laget over dem, vi repræsenterer."

Mange af dem, Stenbroens Jurister repræsenterer, er ikke digitale. Det skaber også problemer.

Fra 1. januar lukker det sidste sted i København, hvor man kan møde personligt op og søge kontanthjælp. Herefter er alt digitalt.

"Du skal have et MitId for at søge kontanthjælp, men have et MitId for at bestille tid på Borgerservice, hvor man skal ned for at få oprettet MitId. Det giver ikke mening. Og så mange

mennesker kommer i klemme.

Det er op mod 25 procent af danskerne, som er digitalt udsatte. Retsvæsenet og socialstaten er rykket i digital retning, samtidig med at den gruppe, der har svært ved at navigere i det, får mindre hjælp, og vi ikke har hævet grænsen for, hvem vi så vil give retshjælp eller øgede midler til retshjælp," siger Maja Løvbjerg Hansen og understreger:

"Lige nu ser vi, at det er svært at finde frivillige, og flere retshjælpskontorer lukker eller skærer ned i åbningstiderne. Vi har stor respekt for frivilligt arbejde, men noget retshjælp skal være professionel og ikke være baseret på frivillighed. I hvert fald når vi er dér, hvor retshjælpen skal til at håndtere det, som advokaterne har håndteret før." ♦

STENBROENS JURISTER

Drives med støtte fra Dreyers Fond samt advokatfirmaer og andre fonde. Der er ti ansatte jurister på fuldtid. Retshjælpskontoret er åbent fra 10-15 tirsdag, onsdag, torsdag. Telefonrådgivningen er åben hele ugen 10-15. Har i 2023 behandlet mere end 3.000 sager for udsatte. Se eksempler på sager på Instagram @stenbroensjurister

Advokatvagterne mangler frivillige og midler

Antallet af advokatvagter er faldende, og det samme er antallet af advokater, der kan afse tid til at arbejde frivilligt i vagten – behovet er dog ikke blevet mindre.

“Vores advokatvagt går – måske desværre – strygende.”

Det fortæller advokat Anders Lindqvist om advokatvagten på Frederiksberg. Han har i en del år været formand for en af de 27 advokatvagter, som har besvaret en nylig rundspørge fra Advokaten. I alt er der 62 registrerede advokatvagter fordelt over hele landet.

Advokatvagterne svarer enstemmigt, at de oplever et stort behov for advokathjælp, og at mange borgere benytter sig af Advokatvagten. Ifølge undersøgelsen henvender mellem 5-20 personer sig, hver gang den lokale advokatvagt har åbent. Omtrent 300 om året. De fleste har åbent mindst én gang om måneden, nogle hver 14. dag, og andre én gang om ugen. Ofte på det lokale bibliotek. Nogle har kun én advokat til at varetage vagten, andre har 5-10 advokater fra forskellige lokale kontorer, som deles om vagterne. I Aalborg er 62 advokater tilmeldt.

Når man spørger, hvordan det går med advokatvagten, varierer svarene lige fra: “Det går godt, og vi mangler ikke frivillige” til: “Det kunne gå bedre.” Og: “Jeg er den eneste, der gider.”

I Helsingør går det for eksempel fint.

“Der er en fast gruppe af deltagende advokater, og det lykkes løbende

at få nye, yngre advokater eller advokatfuldmægtige med,” siger Mads Cramer-Kam.

Men han er bekymret for fremtiden: “Jeg tror, at det på sigt bliver svært at fastholde yngre kræfter i projektet. Man er nødt til at sætte fokus på vagten, så det bliver mere “sexet” for unge fuldmægtige at deltage.”

Dennis Brixen Brandt fra Advokatvagten i Køge gør opmærksom på, at det for advokatfuldmægtige giver kursuspunkt, og at det giver rigtigt meget igen at gøre dagens gode gerning:

“Vi hjælper med en bred vifte af juridiske spørgsmål, der blandt andet inkluderer erstatning, skilsmisser, arveforhold, lejeret, køb af fast ejendom, reklamationer og inkassoopkrævninger, og vejleder mere overordnet om, hvordan en sag bedst bør tages videre. Man kan godt blive udfordret på emner, der kræver særlig kendskab til den bagvedliggende jura. Vi bistår en bred persongruppe, men ofte personer, der ikke har råd til advokat,” siger han.

Kan ikke komme videre

Anders Lindqvist fra Frederiksberg beretter:

“Der er rigtig mange positive cases fra advokatvagten. Langt de fleste går derfra med en umiddelbar løsning på

deres problem. Andre samler vi op på de lokale advokatkontorer og finder en løsning. I de mest grelle tilfælde søges der retshjælp eller fri proces og føres retssag.

Min seneste case var en blind alkoholiker, som var ved at blive snydt for store dele af sin arv, idet hendes bror havde fabrikeret et ugyldigt testamente. Retssagen blev indledningsvis ført pro bono. Det lykkedes os siden at få fri proces efter § 329. Sagen er netop afgjort i retten, hvor hun har fået fuldt medhold og dermed står til at arve et millionbeløb.”

Selvom mange borgere, der opsøger advokatvagterne, har en reel sag, sker det ofte, at de ikke kan komme videre udover den indledede rådgivning.

“Der bør afsættes flere midler på området, og der bør kæmpes for, at sagsomkostningerne i de retssager, der udspringer af advokatvagterne, herunder særligt de mindre sager, forhøjes markant. Aktuelt går det den stik modsatte vej. Det er meget frustrerende at måtte fortælle de retshjælpssøgende, at de har fuldstændig ret, men at det ikke kan betale sig at gøre noget ved det, da de selv vil komme til helt – eller delvist at betale en sådan retssags omkostninger.” ♦

VIDSTE DU

- at rådgivning i advokatvagter og på retshjælpskontorer kan bruges som en del af den obligatoriske efteruddannelse for advokatfuldmægtige.
- at du finder din lokale advokatvagt på www.advokatvagten.dk
- er du en del af Advokatvagten, så meld ind til Advokatsamfundet på postkasse@advokatsamfundet.dk, hvis du har ændringer eller tilføjelser til listen

Advokatens dagbog

LIVETS VEJE ER URANSAGELIGE

En tilståelsessag i Retten i Kolding, besøg i Vestre Fængsel, medvirken i podcast, klient-besøg iført en overfaldsalarmer og padeltennis. Følg med i advokat Erbil Kaya's liv i en uge.

Uge 22 2024

ERBIL KAYA

Advokat Erbil Kaya er indehaver af Advokatfirmaet Erbil G.E. Kaya. Han har været forsvarer i flere straffesager med stor offentlig bevågenhed, blandt andet den såkaldte PKK-sag fra 2015 og Samsam-sagen fra 2022.

Han deltager jævnligt i den offentlige debat og har møderet for Højesteret. Han er uddannet cand.jur. fra Københavns Universitet i 2005.

MANDAG

Alarmen vækker mig kl. 5 som sædvanlig. Jeg står straks op og starter morgenrutinen med at tænde computeren for at genopfriske den sag, jeg skal i retten med i dag, så den står helt præsent i hukommelsen. Stilheden om morgenen uden telefonopkald giver en god ro til at svare på mails og komme nogenlunde til bunds i dem.

Politiken havde i foråret 2023 en artikelserie, der afdækkede en række kritisable forhold på den sikrede døgninstitution Bakkegården i Nykøbing Sjælland, hvor unge mellem 15-18

år sidder varetægtsfængslet eller som anbragt. Kritikken bestod i, at Bakkegården havde entreret med et vikarbureau, som havde en alt for lemfældig ansættelsespolitik. Det afstedkom skriverier om, at vikarerne havde festet med de indsatte, sørget for hash og taget piller sammen med dem, ulovligt havde leveret telefoner til de unge og meget andet.

Som det ofte ses, aktiverer den slags skriverier politiet og snart efter var fire personer sigtet for pligtforsømmelser i deres arbejde med børnene.

Det tragikomiske er, at min klient selv var 18 år på gerningstidspunktet for to år siden, da han arbejdede som vikar på Bakkegården, ikke havde nogen uddannelse, men samtidig skulle passe på jævnaldrende uden reel oplæring eller et forløb om regler mv. Man fristes nærmest til at sige, at man jo selv beder om problemerne og herefter tørrer ansvaret af på de sigtede. Jeg kan ikke lade være med at tænke, at det er helt grotesk, at det er dem uden kompetencer, der skal stilles til regnskab, mens dem med det reelle ansvar skal gå fri.

Efter seks timer i retten, synes jeg, at det er gået godt. Sagen er spændende og rejser en masse principielle spørgsmål, herunder om klienten overhovedet er omfattet af straffelovens bestemmelse om pligtforsømmelse, blandt andet fordi han var ansat af et privat firma, og i givet fald er det så overhovedet groft nok det, der er sket ifølge anklageskriftet. Skal klientens meget unge alder og manglende uddannelse tages med i betragtning om, hvad der kunne forventes af én som ham.

Om aftenen mødes jeg og spiller tennis med en god bekendt, som jeg har gjort nogle gange før. Han siger, at han formentlig ikke kan spille tennis i særlig lang tid mere. Han har fået konstateret ALS. Han er i starten af 50'erne og har et mindreårigt barn. Han siger, at det er en meget sjælden sygdom og er uhelbredeligt. Han har på ganske kort tid mistet en stor del af muskelmassen på begge hænder. Jeg er dybt berørt og knust på hans vegne. Livet kan virkelig være uretfærdigt og uforståeligt.

TIRSDAG

Alarmen vækker mig kl. 5. Føler ikke jeg er klar til at stå op. Jeg er mærket af informationen fra i går. Sådanne oplysninger er altid med til at sætte livet i relief, og jeg tænker på min familie, min kone, fire børn og vores alles fremtid. Livets veje er uransagelige.

Jeg sætter herefter alarmen til kl. 6, så jeg kan få en times ekstra søvn, men heller ikke meget mere, for jeg skal afsted omkring kl. 7 for at nå til Retten i Kolding i en tilståelsessag, hvor en klient skal erkende overdragelse af i alt 39 kilo kokain over fire forskellige dage. Beviserne mod hende er gode, og det gælder om at få lukket sagen, så hun kan komme videre.

Hun ender med at få 12 års fængsel og udvisning af Danmark for bestandig. Hun har et lille barn, der er født og opvokset i Danmark. Barnet var hos hende, indtil hun blev varetægtsfængslet. Det er sørgeligt for barnet at skulle miste sin mor og sørgeligt for mor, at hun reelt set mister sit barn, da hun nu har fået en lang dom og herefter tilmed

skal udvises efter afsoningen. Da barnets far er dansk og gået fra min klient, så er sandsynligheden for, at barnet senere hen flytter til Polen med moren formentlig lig med nul. Det er en hård og sørgelig skæbne. Straffens længde er fin, men klienten kan efter at være kommet til Danmark i en

tidlig alder og levet i Danmark i cirka 20 år ikke leve med udvisningen, så sagen bliver anket. Hun kender ingen i Polen. De politiske ønsker og pres har medført, at praksis har ændret sig de sidste par år, så adgangen til udvisning i hidtil uhørt grad har medført udvisning, som var utænkelig tidligere. Klienten bestemmer, så der er ikke andet at gøre end at anke.

Det får mig også til at reflektere over, at kvinder ofte havner i sager om hårde stoffer ligesom i denne sag. "Ligestillingen" er også indtrådt i sager om narkotika. Uden at have talt op føles det nærmest som om, at jeg har flere kvindelige klienter end mandlige, når det gælder så alvor-

lig narkotikakriminalitet. Samfundsudviklingen har også gjort sit på den front.

Efter narkosagen kører jeg hen til Sikringsafdelingen i Slagelse, der huser Danmarks allerfarligste kriminelle. Min klient er varetægtsfængslet i en sag om drabsforsøg. Det er sjældent, at varetægtsfængslede personer sidder netop i Sikringsafdelingen, og med mine 15 år som forsvarsadvokat på bagen er det utroligt nok første gang nogensinde, jeg skal besøge en klient lige dér. Jeg må ikke være i samme rum med klienten, men kun se ham gennem en rude. Jeg øffer lidt om, hvorfor det skal være sådan, men får at vide, at sådan er deres procedure derude. Jeg SKAL også have en alarm på mig, selvom der er en rude imellem os. Da jeg ikke forstår hvorfor, får jeg at vide, at klienten jo også eventuelt kan gøre skade på sig selv, og så skal jeg kunne trykke på alarmen. Mindes ellers aldrig nogensinde at have følt mig bange for at sidde med klienter, heller ikke når de er varetægtsfængslet.

Både på vej fra Kolding til Slagelse og derefter på vej hjem taler jeg næsten konstant i telefon med klienter mv. og hører indimellem den debat i radioen, der denne dag kører på fuld skrue på grund af TV 2 programmet "Den sorte svane", der denne morgen udkom på TV 2 Play og har skabt en voldsom og jordskælvslignende rystelse overalt i samfundet. Politikerne og Advokatsamfundet er på banen. Jeg kan næsten ikke vente på at komme hjem og se den.

Selvfølgelig skal vores lille datter lige præcis denne dag først falde i søvn så sent, at min kone og jeg først kan starte med at se programmet kl. 21.30. Vi når at se 1,5 afsnit, og så falder vi i søvn, selvom programmet er utroligt spændende, men også ganske foruroligende og rystende.

ONSDAG

Oppe kl. 5. Tænder computeren med det samme for at arbejde.

Min datter på 16 år er i gang med sine mundtlige eksamener i 9. klasse og skal i dag op i første mundtlige fag, som er naturfag. Hun er spændt, og jeg er spændt på hendes vegne. Hun er virkelig dygtig og klarer sig rigtig godt i skolen.

Jeg besøger to arrestanter i Vestre Fængsel, hvor jeg har en tid mellem kl. 8-10. Den ene er lige røget ind efter et grundlovsforhør for vidnetrusler, så det er mit første møde med ham. Den anden sidder inde i en Christiania-sag for salg af hash.

Det første, jeg tænker på, da jeg kommer ud igen, er, hvordan det er gået med min datters eksamen. Jeg kan se, at hun har ringet til mig. Det er et positivt tegn. Jeg ringer tilbage til hende, og hun lader som om, at hun har fået en dårlig karakter uden at sige hvor dårlig, men hun er dårlig til skuespillet, da jeg kan fornemme på hendes stemme, at det er gået godt. "Afsløringen" af et 12-tal kommer lige efter. Far er stolt! Hun får lov til at bestemme, at vi skal fejre det med sushi i weekenden.

I løbet af timerne i Vestre Fængsel er der kommet en

masse opkald og beskeder. Et af opkaldene er med den anklager, som jeg skal i retten med i dag kl. 13 i Retten i Helsingør, hvor jeg har en klient, der er tiltalt for indbrudstyveri, brugstyveri af bil og ulovlig omgang med hittegods. Anklageren oplyser, at hovedvidnet har meldt sig syg, og

sagen derfor ikke kan gennemføres uden hans vidneforklaring. Min klient er under 18 år og har behov for en afklaring af sin situation, så han kan komme videre i sit liv. Derfor er det ekstra ærgerligt, at sagen må aflyses, men desværre er der intet at gøre ved det.

Omtalen af dokumentaren "Den sorte svane" er massiv, og efterdønningerne begynder at vise sig gennem hele dagen, hvor jeg spændt følger med på avisernes internetsider, når muligheden byder sig undervejs. Hele dagen har jeg tænkt på at komme hjem så hurtigt som muligt og se de resterende afsnit, vi mangler at se. Jeg håber virkelig på, at den lille falder i søvn i god tid, så vi kan nå at komme igennem de mange timers fjernsyn, der venter forude.

Under og efter aftensmaden snakker jeg med vores fire børn og særligt vores datters 12-tal eksamen og glæden herved fylder naturligvis meget i snakken.

Min kone og jeg ser det ene afsnit efter det andet i "Den sorte svane" fra kl. 21.30 til omkring midnat. Jeg må hente både kaffe og spise frugt for at undgå at falde i søvn. Der er ikke noget at gøre – vi SKAL igennem dokumentaren i aften, så jeg bedre kan følge med i samfundsdebatten, der har rejst sig og politikernes snak om lovændringer mv. Derudover vil jeg gerne kunne indgå i kvalificeret snak med folk, da dokumentaren lige nu fylder alt. Vi mæsker dokumentaren i os. Der er lige dele forargelse og overraskelse.

et berammelsesmøde for nylig blevet enige om at starte op kl. 8.30 i stedet for kl. 9.30, som man ellers normalt gør i Københavns Byret. Derfor kører jeg afsted kl. 8. Anklagers bagkant er kl. 16, og vi når desværre ikke at færdiggøre sagen, da anklager er færdig med sin procedure tæt på kl. 16. Der mangler både medforsvarerens og min procedure. Da vi skal finde en tid, hvor alle kan mødes igen, viser det sig først at kunne lade sig gøre i september måned. Det mener jeg ikke er rimeligt og foreslår, at vi kan finde en time til færdiggørelse af sagen i de ydre tidspunkter fra kl. 8.30-9.30 eller kl. 15.30-16.30, og herefter må sagen optages til dom, så vi kan få dommen på et andet tidspunkt. Det gør det nemmere at finde en dato, som er præcis to uger efter kl. 8.30-9.30. Det er helt klart acceptabelt.

Kl. 16.30 har jeg et møde med min kollega, advokat René Offersen, hvor vi har en snak om løst og fast. René er en kollega, som jeg har den største respekt for. Da jeg har en aftale om at spille padeltennis kl. 18 med en bekendt og Danmarks bedste kvindelige padeltennisspiller, Gitte Haxen, skal jeg hurtigt videre, så René og jeg aftaler snart at mødes til middag.

Der er ikke noget pinligt over at fortælle, hvor meget jeg tabte til Danmarks bedste kvindelige padelsspiller, men jeg vælger nu alligevel at holde det for mig selv. Havde det været fodbold, så kunne hun bare komme an.

Efter hjemkomst omkring kl. 20 er jeg træt. Får noget at spise alene, da konen og børnene for længst har spist. Siger herefter godnat til børnene. Min kone var i gang med at putte den lille, da jeg kom hjem, så den lille nåede jeg ikke at se.

Herefter ser min kone og jeg nyhederne. Mens min kone herefter så fjernsyn, sad jeg på sofaen og svarede på mails. Pludselig faldt jeg i søvn på sofaen. Min kone vækkede mig på et tidspunkt, og jeg smuttede i seng med det samme.

TORSDAG

I midten af ugen, enten onsdag eller torsdag, plejer jeg at have behov for lidt mere søvn, så enten sover jeg tidligere dagen før, eller også står jeg op senere dagen efter, så i dag bliver det til, at jeg står op senere.

På grund af en meget stram tidsplan i en sag om salg af kokain og en masse færdselslovsovertrædelser er vi ved

FREDAG

Min sag i retten var aflyst for noget tid siden, så det er en af de få dage, hvor jeg ikke har noget berammet i retten i dag.

Kl. 8 har jeg en aftale med en forfatter/journalist, der sendte en mail til mig i slutningen af marts måned for at høre om muligheden for et bogprojekt. Har før et par gange fået lignende forespørgsler, men ikke været klar til det. Denne gang ser det dog ud til at blive til noget.

Kl. 9.30 har jeg en telefonisk afhøring med en klient, der er sigtet for at billige Hamas' terrorangreb mod Israel den 7. oktober 2023 ved at have skrevet to ord på Facebook om det. Hun har en god forklaring, så må vi se, hvad anklagemyndigheden når frem til.

Jeg skal også deltage i Gadens Parlament, som er en podcast, der samtidig også filmes til YouTube. Det er to unge fyre, der sætter fokus på emner inden for urban-kulturen, samfundsorienterede problematikker og politik, og det er en af de første gange i forbindelse med interview, hvor jeg ikke kun taler om mit arbejde. Det er både sjovt og spændende at deltage.

Herefter fortsætter min sekretær og jeg med at ordne forskellige ting. Vi kommer dermed til at sidde sammen på kontoret to gange på en uge, hvilket sker meget sjældent. Min sekretær, Maria, er den bedste sekretær, man kan ønske sig. Hun har været min sekretær i 11 år, så når jeg siger det første bogstav i en sætning, forstår hun resten af sætningen – og omvendt.

Omkring kl. 16 besøger jeg en arrestant på Blegdamsvejens Fængsel, inden jeg smutter hjemad.

Det er fredag i dag, og vejret er helt fantastisk. Den ene datter skal sove hos en veninde, den anden er til Sommersol-

festival ved Charlottenlund Slot og skal hentes kl. 22.30. De to andre overnatter hos mine forældre. Konen og jeg er alene frem til kl. 22.30, så det skal udnyttes.

Vi cykler ind til byen, hvor vi går rundt og nyder vejret og hinandens selskab. Vi har alenetid og kan tale om alt muligt uden afbrydelse fra børn og være hinandens fortrolige. Vi køber sandwich i Pizzahuset på Gothersgade og går rundt i indre by, mens vi spiser sandwich. Det er virkelig hyggeligt. Vi cykler hjem omkring kl. 22. Jeg cykler herefter til festivalen for at hente vores datter og cykler hjem med hende. Vejret er stadig skønt, og livet er skønnere.

WEEKEND

Jeg plejer at have weekendarbejde i et eller andet omfang, og selvom der er et par opkald, så er det trods alt begrænset i forhold til standarden.

Lørdag har vi besøg af Bodil Jørgensen, hendes mand og datter, som vi har haft et venskab med de sidste 15 år. Vi griller, og som altid er det virkelig hyggeligt.

Søndag tager vi hjem til mine forældre for at fejre min lillesøsters fødselsdag. Hun havde fødselsdag for nogle dage siden, men i dag kan vi alle samles. Vi spiser brunch, som min mor har lavet, og der mangler ikke noget. Hun har lavet så mange forskellige retter, at jeg nærmest revner, og da kagen bliver spist, bliver jeg sur på mig selv over at have spist så meget, da jeg får det lidt dårligt.

Vejret er igen helt forrygende, og solen bager. Vi tager hjem omkring kl. 16, og herefter kommer min kones storesøster hjem til os, og sammen spiser vi aftensmad.

Det har været en spændende og helt formidabel uge. ♦

25

Advokat i bæredygtig tjeneste

26

Bæredygtighed i alle afskygninger fylder mere og mere overalt i samfundet og også i juraen. De nye grønne paragraffer på klima- og miljøområdet, der de senere år har indtaget lovrammerne i EU, stiller helt særlige krav til arbejdet som advokat. Det gælder, hvad enten arbejdet centrerer sig omkring ESG-krav til virksomheder eller omkring konkrete retssager. Domme hænger på ingen måde på træerne, og derfor er det nødvendigt som advokat at gribe til vante arbejdsmetoder fra mere veletablerede rets-områder og lede efter domme fra udenlandske domstole.

Mød to advokater, der arbejder i hvert deres spektrum af den grønne dags-orden. Den ene rådgiver om de nye ESG-krav, mens den anden blandt andet fører retssager inden for klima og miljø samt det folkeretlige område.

Nyt direktiv rykker arbejdet op i ny liga

Juraen har indtaget en nøglerolle, når det gælder ESG og bæredygtighed, og området er ifølge advokat Line Berg Madsen blevet både strategisk og kommercielt for virksomhederne.

Line Berg Madsens hverdag ser i dag helt anderledes ud, end den gjorde for bare få år tilbage. Lige nu fylder rådgivning af store virksomheder om, hvordan de lever op til EU's nye direktiv om rapportering af bæredygtighed (CSRD), meget i arbejdet som ESG-advokat. I takt med, at der kommer mere og mere lovgivning inden for bæredygtighed, ændrer rådgivningen ifølge Line Berg Madsen karakter, og senest har det nyeste direktiv rykket bæredygtighedsagendaen op i en helt ny liga.

“Det er den største omkalfatring af den måde, vi tænker bæredygtighed på, der har været indtil nu. Vi er gået fra, at mange virksomheder i en længere årrække frivilligt har arbejdet med biodiversitet og klimaregnskaber til, at store virksomheder og børsnoterede virksomheder nu skal vurdere og rapportere, hvordan de selv påvirker og bliver påvirket af forskellige ESG-forhold,” siger Line Berg Madsen, som er partner i Kromann Reumert.

Hun forklarer, at der på ryggen af standarder og retningslinjer fra forskellige organisationer som FN, OECD og GRI (Global Reporting Initiative) er kommet hardcore lovgivning, og at man derfor kan sige, at praksis er blevet kodificeret. Med lovgivningen er der ifølge Line Berg Madsen skabt et metodeværk, der skal sikre, at virksomhederne foretager en ensartet rapportering af ESG-forhold – miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige forhold (Environmental, Social and

Governance). Ensartetheden skal være med til at skabe mere transparens. Selvom rammerne for lovgivningen nu er på plads, stiller området stadig særlige krav til arbejdet som advokat.

“Vi har ikke en stor database med domme, som vi bare kan dykke ned i for at undersøge, hvad praksis på et område er. Derfor ser jeg frem til, at vi får nogle flere eksempler på, hvordan reglerne skal fortolkes i praksis både fra domme og fra lovgivers fortolkningspraksis – for eksempel svar fra EU-Kommissionen i form af Q&A's eller vejledninger,” siger Line Berg Madsen. Derfor er hendes vurdering, at der er et stykke vej til, at ESG-området, som minder om andre nyere retsakter fra EU som GDPR og cybersikkerhed, bliver et helt etableret område, hvor begreberne sidder på rygraden i store dele af advokatstanden.

Ikke en del af studiet

Metoderne til at håndtere ESG og andre lignende nye retsområder var ikke en del af pensum, da Line Berg Madsen læste jura for godt 15 år siden. For hende selv og andre advokater, som arbejder med rammeværket omkring ESG, vil færdighederne derfor ofte være tilegnet efterfølgende, påpeger hun.

“Som advokater må vi bruge vores fortolkningsmetoder til at vurdere, hvordan virksomhederne skal forholde sig til lovgivningen. Selvom den indholdsmæssigt adskiller sig fra, hvad vi har lært på studiet eller har været vant

til at håndtere, minder arbejdet med ESG om arbejdet med indvirkningsanalyser og med risikostyring på andre områder, for eksempel inden for Enterprise Risk Management (ERM) og anti-korruption.”

Derfor har advokater, der er vant til at arbejde med compliance i en eller anden form, ifølge Line Berg Madsen allerede vant arbejdsmetoder, de kan tage afsæt i.

“Så er ESG-området bare et bredere og større område, som bliver køgt ned til at være håndterbart igennem de metoder, vi kender fra de andre områder.”

Hvis man derimod som advokat for eksempel arbejder med entrepriseret, skatteret eller miljøforureningssager, hvor omdrejningspunktet er en konkret sag, er analyserne trods alt noget anderledes end det advokatarbejde, Line Berg Madsen til daglig udfører.

“Inden for ESG handler det som advokat om at hjælpe virksomheder med at kigge på området ovenfra og identificere, hvor der kan være indvirkninger, risici og muligheder, for derefter at arbejde med dem gennem politikker, handleplaner og målsætninger. ESG er blevet en ledelsesagenda, og derfor arbejder jeg med ledelser i børsnoterede selskaber og andre større virksomheder om, hvordan det skal gribes an.”

Flere love på vej

Line Berg Madsen mener, at arbejdet med ESG kræver en vis interesse, da det forudsætter, at man løbende bruger

LINE BERG MADSEN

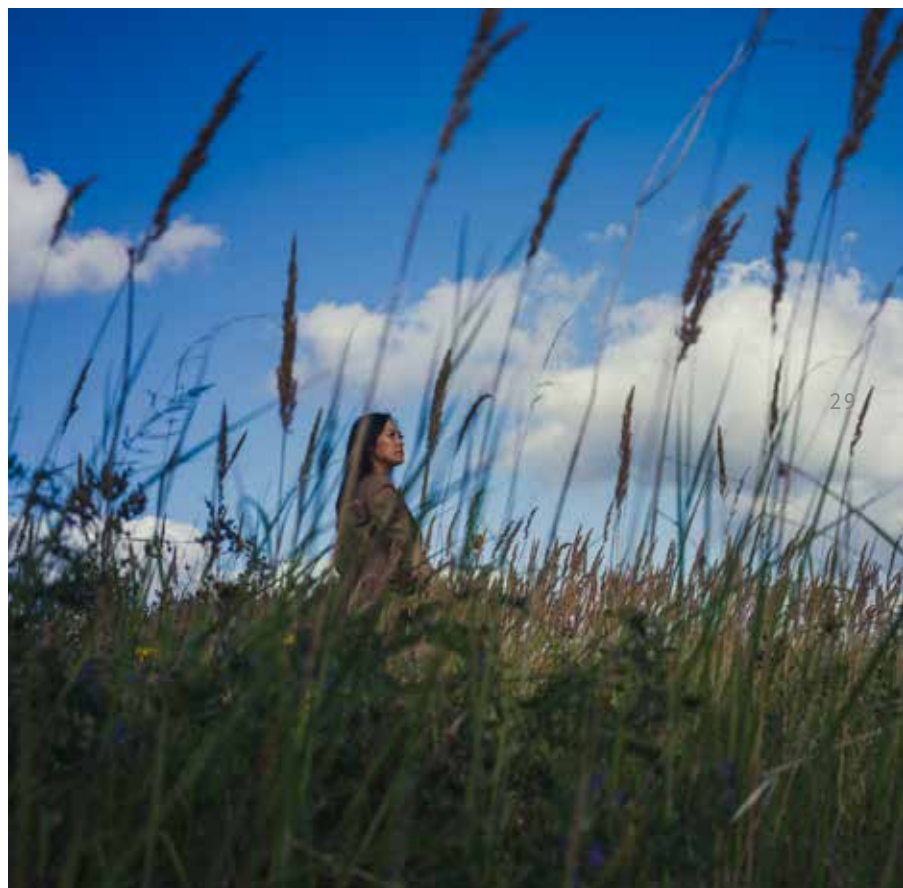
Partner i Kromann Reumert, hvor hun rådgiver klienter om ESG-forhold. Er medlem af WWF Verdensnaturfondens præsidium og observatør til bestyrelsen. Har tidligere blandt andet været partner i Poul Schmith/Kammeradvokaten og director hos PwC. Cand.jur. fra Københavns Universitet (2008) og fik sin advokatbeskikkelse i 2014.

tid på at sætte sig ind i ny lovgivning, og hvad den betyder for klienterne. Hendes egen interesse for ESG udspringer fra et ønske om at være med til at skabe et bæredygtigt aftryk, hvilket desuden også er baggrunden for, at hun ved siden af advokatjobbet har en plads i WWF Verdensnaturfondens præsidium og bestyrelse.

“Det er virkelig interessant at få ESG op på et plan, hvor det er juraen, der styrer udviklingen, samtidig med at området er blevet strategisk og kommercielt. Drøftelserne omkring, hvordan vi får integrationen af ESG til at lykkes for en virksomhed, er drivkraften for mig i hverdagen. Det, at rådgivningen ofte er meget fremadskuende, er også med til at gøre arbejdet spændende,” siger Line Berg Madsen.

Hun uddyber, at jo længere tid, der går, jo mere praksis vil der være at skue tilbage på, og spår, at det i forhold til bæredygtighedsrapporteringsdirektivet vil være mere *business as usual*, når vi kigger fem år frem i tiden. Til den tid vil det for virksomhederne handle om løbende at få justeret på, hvordan de opfylder kravene, fordi der over tid vil komme en bedre forståelse af hele området både fra lovgivers og erhvervs-livets side.

“Jeg tror, at ESG vil ændre karakter til, at det bliver en del af de almindelige ting, man gør i en virksomhed. ESG bliver et normalt element i indkøbskontrakter, politikker og screeningsprocedurer. M&A-transaktioner og finansiering generelt kunne også

være områder, hvor vi vil se flere ESG-klausuler.”

Men det betyder langt fra, at arbejdet som ESG-advokat vil stoppe med at ændre karakter. Strømmen af ny lovgivning med bæredygtighed som omdrejningspunkt vil fortsætte, så der vil være masser af nyt stof at sætte sig ind i som advokat.

“Et nyt due-dilligence-direktiv in-

den for bæredygtighed (CSDDD) er vedtaget kort før sommerferien, og vi har lige fået et nyt Europa-Parlament, som overtager lovgivningsarbejdet blandt andet fra 'European Green Deal'. Den aftale, forventer jeg, vil blive gennemført, hvor blandt andet 'Green Claims Directive' og 'Forced Labour Regulation' er på dagsordenen,” siger Line Berg Madsen. ♦

Uprøvet land kræver hjælp fra ny kant

Danske domme og EU-domme er en mangelvare på flere af de retsområder, som advokat Nikolaj Nielsen arbejder med. Derfor er domme fra andre lande blevet et vigtigt arbejdsredskab, når han skal forberede retssager om alt fra klima til krigsforbrydelser.

Domme fra den engelske højesteret, en hollandsk appeldomstol og endda en norsk byret er at finde i Nikolaj Nielsens bunker med dokumenter til sager, han arbejder med lige nu. De tæller blandt andet et søgsmål mod den danske stat for våbeneksport til Israel, en sag om en årelang dispensation til en forbudt sprøjtegift samt en klagesag om en tilladelse til et nyt oliefelt.

“Jeg synes, at det er interessant, at jeg bliver nødt til at følge med i nationale retsafgørelser fra andre lande. Selvom afgørelserne ikke er gældende ret i Danmark, er det bemærkelsesværdigt, hvor meget de egentlig betyder for overhovedet at kunne føre disse typer af sager på en overbevisende måde. De gør, at du som advokat ikke starter på det blanke papir,” siger Nikolaj Nielsen, advokat og partner i Kontra Advokater.

Inden han for små to år siden var med til at etablere advokatkontoret, var han væk fra advokatgerningen i en årrække, hvor han blandt andet arbejdede som ligebehandlingschef hos Institut for Menneskerettigheder.

“Der er tale om en ny udvikling. I dag er det muligt at få adgang til afgørelser fra udlandet og lade sig inspirere af den argumentation, der er brugt. Ofte kan argumentationen også anvendes i danske sager, hvis der er tale om domme fra lande med mere eller mindre samme regelsæt. Sådan var det ikke, da jeg for knap ti år siden sidst arbejdede som advokat.”

Ingen EU-praksis

I flere af Nikolaj Nielsens sager er der eksempler på, at der endnu ikke findes domstolspraksis fra hverken Danmark eller EU, og i nogle tilfælde er det pågældende område ikke underlagt EU-Domstolen.

For eksempel rejser sagen om Hejre-feltet, hvor Greenpeace har indbragt tilladelsen til et nyt oliefelt for Energiklagenævnet, et spørgsmål, som EU-Domstolen aldrig har taget stilling til. Det centrale i sagen er, om vurderingen bag Energistyrelsens tilladelse er tilstrækkelig, når den kun omfatter de klima- og miljømæssige konsekvenser ved at bygge selve olie-boreplatformen, men ikke dem, der er ved udvinde olie og gas.

“Der er efter min opfattelse rigtig gode argumenter for, at man skal medtage det hele. Det bakker en ny dom fra den engelske højesteret op om. I England gælder de samme EU-regler for krav til miljøvurdering, og i den pågældende sag nåede retten frem til, at en tilladelse til et oliefelt var ugyldig, fordi EU-reglerne ikke var overholdt,” siger Nikolaj Nielsen og tilføjer, at også en norsk byretsdom tolker EU-reglerne på samme måde i en lignende sag. Fordi der ikke findes afgørelser fra EU-Domstolen eller de danske domstole, som tager direkte stilling til spørgsmålet, bliver de udenlandske domme ifølge Nikolaj Nielsen formentlig de væsentligste retskilder i sagen om Hejre-feltet.

Heller ikke det spørgsmål, som pe-

sticidsagen rejser, har EU-Domstolen taget stilling til. Hvor længe må Danmark blive ved med at give dispensation til brug af ikke-godkendte stoffer? Måske bliver Danmark ifølge Nikolaj Nielsen det første land til at stille EU-Domstolen det spørgsmål, når sagen om Miljøstyrelsens dispensation til brug af sprøjtegiften Asulox skal for en dansk domstol. Nikolaj Nielsen fortæller, at man ifølge EU-reglerne må give dispensation i 120 dage, og den dispensationsperiode har styrelsen i forhold til ukrudtsmidlet Asulox fornyet gang på gang siden 1993.

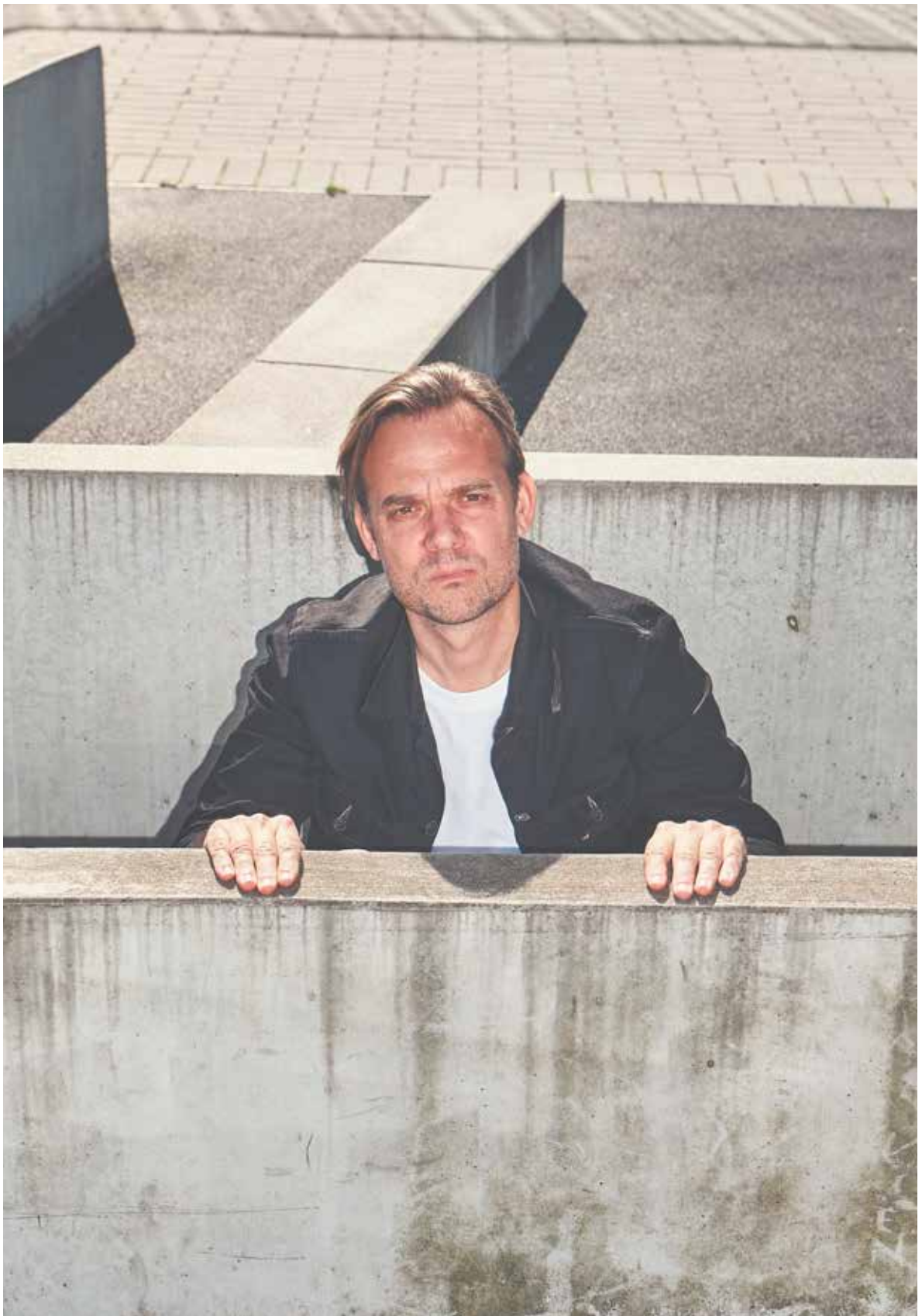
“En EU-afgørelse i forhold til det spørgsmål vil både have betydning for brugen af andre pesticider i Danmark og for retsstillingen i hele Europa. Vi mener ikke, at man kan bruge dispensationsadgangen på den måde, Danmark gør,” siger han.

Adgangen til nationale domme fra udlandet er ifølge Nikolaj Nielsen de seneste år blevet nemmere og større:

“Der er sket en bevægelse og i særlig høj grad på klima- og miljøområdet. Her har internationale organisationer udbredt kendskabet til både de sager, der bliver vundet og tabt. Afgørelserne er meget nemt tilgængelige i forhold til tidligere. Samtidig findes der databaser, hvor man med få klik kan få adgang til afgørelser fra hele verden.”

Mere uforudsigeligt

Selvom adgangen til udenlandske domme er størst på klima- og miljøområdet, er det også muligt at finde dom-

me på andre områder. Det er blandt andet tilfældet i våbeneksportsagen, som Nikolaj Nielsen sammen med en kollega har anlagt for fire NGO'er. Søgsmålet er rettet mod Rigspolitiet og Udenrigsministeriet, og NGO'ernes påstand er, at Danmark overtræder FN's og EU's våbenhandelsregler, fordi der er risiko for, at den direkte og indirekte eksport af våben og militært udstyr til Israel bidrager til krigsforbrydelser i Gaza. Nikolaj Nielsen forklarer, at de udenrigspolitiske aftaler ikke er underlagt EU-Domstolen eller en international domstol. Derfor er det kun de nationale domstole, der kan håndhæve reglerne.

“Det er helt særligt for mange internationale problemstillinger, og derfor bliver de som udgangspunkt behandlet nationalt. Fordi så mange regler er blevet internationale, bliver det pludselig også mere relevant at inddrage retspraksis fra andre lande end tidligere.”

I våbeneksportsagen er en dom fra en hollandsk appeldomstol i en tilsva-

rende sag ifølge Nikolaj Nielsen yderst relevant at inddrage:

“Dommen, som er anket til højesteret, siger, at Holland i hvert fald har krænket EU-reglerne ved at eksportere til Israel uden at foretage en konkret vurdering i en situation, hvor der er risiko for krigsforbrydelser.”

Den manglende praksis fra EU og Danmark skaber en større usikkerhed for udfaldet af sagerne, samtidig med at den stiller særlige krav til arbejdet som advokat.

“Det er klart mere uforudsigeligt, hvordan sagen ender både processuelt og i forhold til selve afgørelsen, når området ikke har været prøvet i Danmark eller EU. Det gør også arbejdet mere krævende, men det er også det, der gør det sjovt. Arbejdet med sagerne følger ikke en fast skabelon. Det tilgængelige materiale på de forskellige områder er uendeligt stort, så man er nødt til at kunne sige, at nu er nok nok,” siger Nikolaj Nielsen. Han har tidligere som advokat beskæftiget sig en del med socialret, og her sad

udviklingen på området nærmest på ryggraden.

“Hvis man er en meget specialiseret advokat, som jeg var tidligere, så kan man nærmest hele historikken for de enkelte lovbestemmelser udenad. Arbejdet med retssager på for eksempel klima- og miljøområdet er anderledes, og dér finder man en god hjælp i at kunne trække på internationale ressourcer, som har gravet relevante oplysninger frem.”

Ud over domme fra databaser får han også brugbare input fra sit internationale netværk. Han deltager løbende i møder med andre jurister, som fører sager i andre lande eller jurisdiktioner – typisk jurister fra nogle af de organisationer, han repræsenterer.

“Det er spændende at arbejde med internationale problemstillinger på den måde og føle, at man er en del af en større bevægelse, der spiller en rolle i forhold til, hvordan vores samfund er indrettet, og hvordan vi behandler vores verden.” ♦

NIKOLAJ NIELSEN (L)

Partner i Kontra Advokater. Miljøret, EU-ret, menneskeret og socialret er blandt de emner, han fører retssager inden for. Er bestyrelsesformand for Settlementet på Vesterbro og ekstern lektor på Københavns Universitet. Tidligere har han blandt andet arbejdet for Institut for Menneskerettigheder som ligebehandlingschef. Cand.jur. fra Københavns Universitet (2007) og ph.d. i socialret (2010). Fik sin advokatbeskikkelse i 2013.

Auktioner.dk

tidl. konkurser.dk

- Salg af konkursboaktiver på netauktion over 14 dage
- Over 60.000 potentielle køberemner
- Advokatfaglig baggrund med 20 års erfaring
- Vi står for hele salgsprocessen
- Afregning via vores klientkonto

Auktioner P/S

• Tlf. 39 29 19 00

• info@auktioner.dk

Strandvejen 60, 2900 Hellerup

Advokater er særligt forpligtede

Lars Findsen har været på 'begge sider' i retsvæsenet, hvilket har været med til at forme hans overbevisning om, at vi ser et langt hidsigere myndighedsapparat end tidligere. Og så mener han, at advokatstanden i Danmark er for autoritetstro og i højere grad burde engagere sig i den retspolitiske debat for retsstaten.

Medmindre man har befundet sig under en sten de sidste fire år, ved man udmærket, hvem han er. Mød Lars Findsen: Spionchefen, der selv blev mistænkt for landsforræderi. Og som derved mødte det retsvæsen, han har været en del af gennem hele sin karriere, som indsat i stedet for ansat. Lars Findsen håber ikke, at de oplevelser, som han fik i den forbindelse, er repræsentative for systemet.

“Jeg håber, at min sag og de bagvedliggende motiver måske også har været specielle, og at det afviger fra normalen, for jeg oplevede et system, der brugte alle midler og blandt andet forsøgte at undergrave min troværdighed ved at fremlægge irrelevante ting i sagen mod mig og gik mod min familie og nærmeste. Jeg oplevede, at man på forhånd havde lagt sig fast på, hvilken vej det med fandens vold og magt skulle gå. Og det er ikke den oplevelse, som jeg har haft med dét system tidligere, hvor jeg har været medhjælper ved anklagemyndigheden, chef for Justitsministeriets daværende politikontor og efterfølgende som chef for PET,” siger Lars Findsen.

Retssystemet er blevet mere aggressivt

Lars Findsen blev kendt for sin ambition om, at efterretningstjenesterne skulle være mere åbne, og han lukkede op for nogle institutioner, der ellers havde en aura af lukkethed og “stat i staten” over sig.

“Det var mit mandat fra den daværende regering under Anders Fogh Rasmussen og er en tilgang, jeg til fulde deler, når det handler om at skabe og fastholde tillid til tjenesterne,” siger han.

Han mener, at der er sket forandringer i retssystemet siden da.

“Det ligner, at der er sket et skred, og at systemet nu i højere grad har som succeskriterie bare at få dømt en masse mennesker. Der lader til at være en større aggressivitet og politisk føjelighed overfor en regering, der har slået sig op på hårdere straffe og strengere lovgivning. Det lyder lidt som et børnepiano med kun én fungerende tangent, når justitsministeren dårligt kan åbne munden, uden at der kommer noget ud, der handler om hårdere straffe,” siger Lars Findsen.

I forhold til et muligt skred i retssikkerheden peger han

også på den generelle ressourcemangel i retssystemet. At man ender med at skære nogle hjørner, fordi der er blevet iværksat en række straffeskærper og lovgivningsmæssige stramminger, uden at aktørerne i systemet har modtaget tilstrækkelige ressourcer. Hertil kommer så de urimeligt lange berammelsestider, som han peger på, er en følge af, at domstolene ikke har tilstrækkelige ressourcer.

“Jeg har stadig en grundlæggende tro på retssystemet herhjemme og på et højt bundniveau i forhold til retssikkerheden. Der er masser af dygtige og kompetente mennesker i det danske retsvæsen, men der er et voldsomt pres og nogle ønsker fra øverste hylde, som desværre betyder, at man måske går på kompromis. Jeg håber, at vi i et historisk perspektiv blot er i en fase, hvor der er tale om en mindre udskridning i retssikkerheden. Det er dog skræmmende, hvordan der ikke skal meget mere end nogle enkeltpersoner til at påvirke den slags. Systemisk er vi lidt sårbare,” siger han og fortsætter:

“Det gælder også den bredere forvaltning. Vores retssystem burde være robust nok til at kunne sejle videre som en supertanker baseret på grundlæggende retsstatsprincipper, uanset hvem der sidder ved roret. I de her år ser vi imidlertid, at systemet ikke er stærkere end de personer, som bemandet det. Vi har ikke fået bygget systemiske båndspænd ind, der kan tøjle tingene, når de løber løbsk. Vi er vant til at komme ind ad døren med en ekstremt tillidstro i Danmark, samtidig med at vi har en flad struktur og korte beslutningsveje i modsætning til andre lande, hvor der historisk er etableret flere strukturer, der skal tøjle magten og sikre, at tingene ikke kan stikke af uanset, hvem der er magthaver. Måske skal vi også til at tænke noget mere magtkontrollerende struktur ind i systemet, selvom det er ærgerligt, fordi vi derved også kan miste noget agilitet og fleksibel formløshed.”

Lars Findsen peger derudover på udviklingen i retning af, at der generelt er for få jurister i embedsværket og måske for mange ‘statskundskabere’. Ifølge ham kommer jurister med en faglighed, der er forankret i de retsstatsprincipper, som helt fundamentalt skal ligge på ryggraden, og som kan medvirke til at sikre lovlig, proportional og ordentlig forvaltning.

Vi varetægtsfængsler alt for meget

Den 21. august 2020 blev Lars Findsen sammen med FE's øvrige ledelse fritaget for tjeneste og hjemsendt med øjeblikkeligt varsel, da Tilsynet med Efterretningstjenesterne blandt andet mente, at FE havde tilbageholdt oplysninger. Dét var ikke tilfældet, hvilket også blev fastslået af en efterfølgende kommission. Få dage før kommissionens resultat skulle offentliggøres i december 2021, blev han så anholdt, sigtet og senere tiltalt for at lække statshemmeligheder på baggrund af en omfattende overvågning af ham selv og familien gennem et år, angiveligt fordi han havde talt over sig til to journalister og pårørende.

Lars Findsen sad varetægtsfængslet i 71 dage, og oplevelsen understøttede hans overbevisning om, at vi varetægtsfængsler for meget.

“Vi har en ekstrem lav kriminalitet relativt set i Danmark, så det er besynderligt, at vi netop i Danmark skulle have så stort et behov for at varetægtsfængsle så meget mere end andre sammenlignelige lande. Jeg mener, at det høje ni-

res ansvar på området. Jeg har drøftet det med en række dommere og hører også hér en erkendelse af, at man historisk har ladet politi og anklagemyndighed slippe alt for nemt på det her område,” siger Lars Findsen.

Lars Findsen var forskånet for den store mediebevågenhed omkring hans sag, mens han sad varetægtsfængslet, men det samme var ikke tilfældet for hans familie, hvilket han fandt hårdt.

“Ud over den uønskede opmærksomhed, som min familie fik, var jeg også afskåret fra at kunne give min version af sagen. Hvis man nu havde været narkosmugler i 30 år, så ved man måske godt, at varetægtsfængsling er en erhvervsrisiko, men når man er en helt almindelig embedsmand, som har passet sit arbejde med at passe på efterretningstjenesten, så er det en meget intimiderende oplevelse. Når man som jeg har siddet som topchef i det offentlige, har ens arbejde desuden bestået i konstant at løse og håndtere problemer, men når man sidder varetægtsfængslet, er man afskåret fra alt. Jeg kunne tale med

veau af varetægtsfængslinger nærmere peger i en retning af, at vi lader politi og anklagemyndigheden slippe afsted med, hvad der måske er bekvemt for dem. Mantraet synes at være, at så længe den sigtede sidder indespærret, er der ikke ballade, og tempoet går typisk ud af efterforskningen, når der er varetægtsfængslet. Og dét er grundlæggende ikke i overensstemmelse med grundlovens og retsplejelovens ånd. Jeg synes da også, at jeg kan iagttage, at domstolene er ved at komme mere op i omdrejninger i forhold til de-

mine advokater, og så fordybede jeg mig i straffelovens § 109. Vi var klar over, at bestemmelsen, der i virkeligheden har et meget snævert anvendelsesområde, var blevet fundet frem af Justitsministeriet til lejligheden, fordi den har så høj en strafferamme, at den gav mulighed for den indgribende overvågning. Advokat Lars Kjeldsen fik bragt alt materiale om bestemmelsen og dens historiske baggrund helt tilbage til straffeloven af 1866, og før det, op til mig – med en bemærkning om, at jeg jo var gratis arbejdskraft

og ikke gik nogen steder. Mentalt var det genialt af ham, da jeg fik oplevelsen af at arbejde med på sagen.”

Tys-tys-advokater fungerer ikke

Den mere end et år lange overvågning samt flere andre sager, han har kendskab til, har givet Lars Findsen et nyt syn på statens såkaldte tys-tys-advokat-ordning. Altså de advokater, som beskikkes til at varetage den sigtedes interesser og møde op til de lukkede retsmøder, når PET beder om at få tilladelse til at foretage aflytning og overvågning af en mistænkt.

“Dels har man måske en idé om, at det er topfolk indenfor advokatbranchen, men jeg må bare sige, at de ikke alle sammen er lige imponerende. Grundlæggende er tanken god nok, men problemet er, at de skal sikkerhedsgodkendes af PET, hvilket betyder, at de de facto er i lommen på systemet, da de løbende skal forlænges. Hvis de så har en svag integritet, og det har vi desværre set eksempler på, kan de være lidt for føjelige overfor politiet og anklagemyndigheden, fordi de gerne vil fortsætte med at være på den her fine liste, og dét er selvsagt et problem,” forklarer han.

Justitsministeren udpeger advokaterne i ordningen efter drøftelser med præsidenterne for landsret og byret samt Advokatrådet. Advokaterne antages for to år ad gangen.

“Den tys-tys-advokat, der skulle varetage mine rettig-

Lars Findsen har selv en advokatbestalling, som dog altid har ligget deponeret i Justitsministeriet, og ellers havde hans omgang med advokater mest været i privat regi, indtil den nu droppede sag ramte ham. Han har kun lovprisning til de to forsvarsadvokater, Lars Kjeldsen og David Neutzsky-Wulff, som var på hans sag.

“Det er en så sårbar situation, hvor det er afgørende vigtigt at føle, at man er i de bedste hænder. De to Nyborg og Rørdam-advokater supplerede hinanden formidabelt, og de er begge i en klasse for sig. De fremdrog og forfulgte skånselsløst anklagemyndigheden med en række helt fundamentale og principielle problemstillinger. Det førte til, at vi sammen med en anden fremragende advokat René Offersen, som var Claus Hjort Frederiksens forsvarer, fik medhold i Højesteret i otte ud af otte forelagte sager. Desuden mestrer Lars Kjeldsen også med sin dybe erfaring at spille på hele klaveret, og han forstår om nogen det omkringliggende spil og fik blandt andet aktiveret Advokatsamfundet samt en masse andre interessenter.”

Advokater har et ansvar

De advokater, som Lars Findsen kender, har med hans ord alle et retligt kompas liggende dybt i sig, når det kommer til juridiske grundprincipper. Men det tror han ikke nødvendigvis, at man forbinder med advokatstanden generelt i den brede offentlighed.

“Der kan måske være en opfattelse af, at de mange advokater er en del af et maskineri, der handler om økonomiske interesser og rådgivning, som mest handler om at reducere skat eller maksimere udbyttet for deres klienter og deres interesser.”

Ifølge Lars Findsen er det ikke et retvisende billede, men han mener dog, at de gamle dyder såsom fokus på faglighed, integritet og at være stemmen, der taler for retsstaten i samfundsdebatten, nok alligevel fylder lidt for lidt hos nogle advokater i dag.

“Hvis man ser ud i verden, så er det jo ofte advokatstanden, der er ude og italesætte en opposition til mere totalitære kræfter, fordi de forstår den grundlæggende værdi af lovlighed og lighed for loven. Danske advokater kunne måske godt hæve deres stemme en smule mere, end de gør, og engagere sig mere fagligt i retspolitiske spørgsmål, så vi kan holde den nødvendige debat om værdien af, at vi lever i en retsstat levende og vedkommende. På den måde kan advokatstanden måske også få nuanceret en måske udbredt perception af, at advokatstanden mest er noget med strømlinede habitter i imponante hovedkvarterer, hurtige biler og millionlønninger.”

Lars Findsen mener altså, at advokater qua deres uddannelse har et større samfundsmæssigt ansvar end man-

heder, mens jeg blev aflyttet, kærede ikke en eneste af de 297 overvågningskendelser, som Københavns Byret afsagde, og det var vel at mærke en i offentligheden kendt forsvarsadvokat, som går for at være optaget af sine klienters interesser. Det ser dybt besynderligt ud, og min forsvarer, Lars Kjeldsen har også været rystet over den pågældendes ageren i sagen.”

ge andre faggrupper for at holde magthaverne i ørerne, da de forstår sig på lov og ret.

“Det er nødvendigt, for vi ser mere generelt et langt hid-sigere myndighedsapparat end tidligere. Virksomheder, som skal op mod staten, oplever ofte nærmest at have tabt på forhånd, for staten ruller det helt store show ud hver gang, og det kan være meget svært at matche. Jeg tror ikke, at det var sådan tidligere, men i dag går staten benhårdt efter at vinde med alle midler, og med Kammeradvokaten i spidsen tromler den alt ned, hvad der rører sig. Her mener jeg også, at der er en relevant debat for advokatstanden i forhold til at gå ind og italesætte nogle mere principielle problemstillinger. Det er jo faktisk sådan, at den offentlige forvaltning – også som part i en retlig konflikt – er bundet af de forvaltningsretlige principper om at søge det materielle rigtige resultat i en sag. Det synes staten i mange henseender at have glemt.”

Lars Findsen understreger, at de fleste af os nok også er vant til at komme ind ad døren med den tilgang, at myndighederne vil os det godt, og at det måske er derfor, at der er en tendens til ikke at have paraderne på plads. Netop derfor opfordrer han også advokatstanden til at være forsigtig med at gøre sig illusioner om myndighedernes optræden. “Det er oplagt for advokater at gå ind i de her problemstil-

linger og aflære sig lidt af deres autoritetstro. Advokater bør påtage sig rollen som særligt forpligtede qua deres faglige indsigt. Der følger et særligt ansvar med vores juridiske uddannelse, som jeg selv har været optaget af som mangeårig embedsmand, og det er til enhver tid at arbejde for og med fastholdelse og udvikling af retsstaten.” ♦

Efter deadline på denne artikel lagde Lars Findsen sag an mod Politiets Efterretningstjeneste (PET) og Justitsministeriet for at have røbet intime oplysninger om ham til partiledere på Christiansborg. Advokaten har spurgt ham efterfølgende om bevæggrundene for at sagsøge, og han svarer følgende:

“Sagsanlægget er for os en formssag. Anklagemyndigheden gav afslag på tort, og vi bad om, at det indbringes for retten i det særlige proces-spor, der gælder for den slags sager. Der er tale om en grænseoverskridende adfærd fra PET og den tidligere regerings side, herunder over for mine nærmeste. Desuden er DJØF af den opfattelse, at et sagsanlæg kan være med til at markere, at der må være grænser for, hvad vi som embedsmænd og -kvinder skal finde os i. Og processuelt er der, ligesom Højesteret fastslog i den nu opgivne hovedsag, ikke noget klassificeret til hinder for en åben prøvelse.”

LARS FINDSEN

Medforfatter til spionthrilleren *Skygger på Silkevejen*.

Fra 2002 til 2007 var Lars Findsen chef for PET, i årene 2007 til 2015 var han departementschef i Forsvarsministeriet, og fra 2015-2020 var han chef for Forsvarets Efterretningstjeneste.

Fuldmægtig, ministersekretær og kontorchef i Justitsministeriet fra 1990-2002. Uddannet jurist i 1990.

I HAR SIDDET VARETÆGTSFÆNGSLET ALT FOR LÆNGE

Sådan lyder en dommers ord i Københavns Byret i maj, da dommen falder. To ud af fire unge tiltalte, hvoraf de tre har siddet i varetægtsfængsel i næsten et år, bliver derefter lukket ud i friheden. De får hver en dom på et år og har dermed afsonet hele dommen i varetægt under strengere vilkår, end hvis de havde afsonet i et åbent fængsel.

Det er svært at forstå, men det er en helt almindelig sag og blot en blandt mange, der finder sted i Københavns Byret, da Advokaten møder op for at overvære en straffesag på en solrig dag i maj.

Denne dag har hele Danmark ellers blikket rettet mod Næstved byret, hvor Kirkerup/Korsørsagen har første retsdag, og hvor adskillige journalister og tilhørere står i kø for at blive lukket ind i retslokalet.

I Københavns Byret er der ikke andre journalister denne dag, men en del pårørende til de fire 20-22-årige mænd, som sidder på anklagebænken. To af dem har siddet varetægtsfængslet i næsten et år minus ti dage og en tredje i otte måneder. Den sidste af de tiltalte har siddet i varetægt i tre døgn for et år tilbage. Han blev løsladt, idet politiet havde taget fejl af overvågningsbilleder. Han er alene tiltalt for et enkelt ud af i alt 13 forhold, som anklagemyndigheden fremlægger, men risikerer som den eneste en advarsel om udvisning, da han ikke er dansk statsborger. Det er en sag, hvor politiets efterforskning har været afsluttet i lang tid – anklageskriftet er skrevet i oktober 2023, men sagsbehandlingstiden ved domstolene har trukket tiden ud.

“Det er desværre ikke en atypisk sag i disse tider. De lange sagsbehandlingstider bærer en stor del af

ansvaret,” forklarer Jane Ranum, forsvarsadvokat til en af de tiltalte.

Sagen handler om vold, salg af euforiserende stoffer og en række andre forhold. To er tiltalt for røveri af en skuldertaske og et ur begået mod en anden ung mand. Det fandt sted til en privatfest i København i december 2021 altså for tre og et halvt år siden.

De resterende forhold, som de tre varetægtsfængslede er tiltalt for, handler om frihedsberøvelse, trusler, vold, afpresning og vidnetrusler overfor to andre unge mænd, som de møder til Distortion Festival i indre København i maj 2023.

De fire har hver især velordnede personlige og sociale forhold, og de tre varetægtsfængslede vurderes af kriminalforsorgen til at være “egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.”

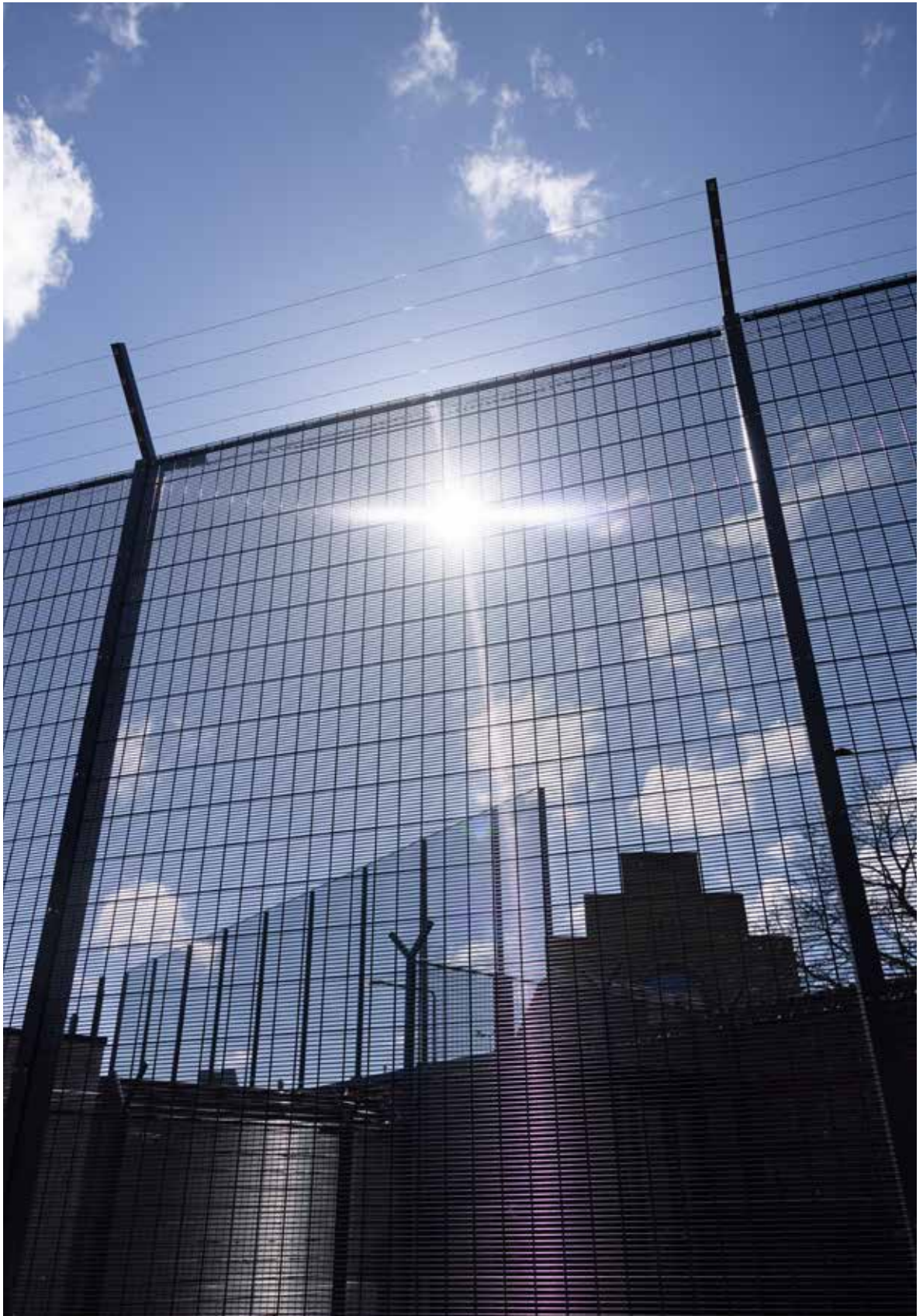
Det virker til at være en sag om lømmelstreger mellem to parter, som udvikler sig til grov kriminalitet begået af en gruppe unge mænd mod to andre unge mænd. Alle var fulde, og ingen kan eller vil huske ret meget.

I retslokalet er, udover dommeren, to domsmænd, to anklagere og fire forsvarsadvokater, også tre politibetjente og seks fængselsbetjente til stede. To til hver af de tre varetægtsfængslede, som er under ledsagelse af kriminalforsorgen.

De tiltalte er i start tyverne, men ser yngre ud. En af dem har været straffet før for besiddelse af kniv og af stoffer, men ingen af de tiltalte er vaneforbrydere, de er ikke banderelaterede, og tre af dem er tidligere ustraffede men erkender, at de for et år siden tog et skridt ind i kriminalitet ved at vise interesse for at sælge opioider til Distortion-festen, og nu har de mærket konsekvensen. Næsten et år i varetægt med besøgs- og brevkontrol og cirka 23 timer alene i cellen. Og så den ene time i samvær med andre varetægtsfængslede, heraf en del hærdede kriminelle. En varetægtsfængsling koster samfundet cirka 1.878 kr. i døgn (tal fra 2017).

Når man ser på de tiltalte, der sidder på række i venstre side af retssalen med en forsvarer hver ved sin side og ligner helt almindelige unge mænd, trænger et spørgsmål sig på undervejs i sagens forløb. Har det beskyttet dem og andre vidner mod påvirkning og trusler, som hensigten med varetægten har været? Kunne der have været et alternativ til varetægtsfængsling, som havde været bedre for både de tiltalte, for retsfølelsen og for samfundets økonomi, for eksempel fodlænke eller kontaktforbud?

Der er to forurettede unge mænd i denne sag, som indeholder både tekniske og fysiske beviser blandt andet videoovervågning samt fund af kniv og

345 opioid-piller på en af de tiltaltes adresser. Overvågningsvideoerne viser ikke tydelige tegn på røveri, vold eller frihedsberøvelse, men det er ifølge anklagemyndigheden det, der foregår. Og de forurettedes forældre vidner om, at deres sønner har været udsat for anklageskriftets indhold: røveri, frihedsberøvelse, vold, trusler og afpresning. Og at de var bange.

De ønskede ikke at anmelde sagen til at starte med, men det bestemte deres forældre, at de skulle. De har heller ikke lyst til at vidne denne uge i retten, men det kommer de til. Dog uden at sige ret meget med den begrundelse at

med stoffer. Derfor kommer afhøringen, der blev foretaget hos politiet dagen efter hændelserne til at få vægt.

Dommeren, som skal afgøre sagen sammen med to domsmænd, påpeger, at der er sjusk med beviserne. "Sagsakterne er utroligt rode og mangelfulde," siger hun på et tidspunkt.

I retten gentager hver af de fire forsvarere, Mads Kramme, Adam Henning-Bengtsson, Jane Ranum og Danni Richter Larsen, et retssikkerhedsmæssigt princip og argumenterer for det flere gange under hver deres procedure. Det er en standardsætning

i et forsvar, men i denne sag bliver det understreget adskillige gange.

"Det skal være bevist over enhver rimelig tvivl, og ellers skal der ske frifindelse. Er der tvivl om anklagen i et forhold, skal der ikke dømmes."

Det bliver for omfattende at gennemgå alle sagens detaljer, men

da sagen er færdigbehandlet, står følgende tilbage som virkelighed:

De tre varetægtsfængslede bliver kendt skyldige i nogle af forhold-

ne men ikke i alle på grund af uklare beviser. Tiltalen for røveri kan ikke bevises, og det kan anklagen om frihedsberøvelse ifølge straffelovens § 261 heller ikke. Den bliver ændret til straf for ulovlig tvang § 260.

Den tiltalte, der ikke er varetægtsfængslet, bliver frifundet og får dermed ikke advarsel om udvisning.

De tiltalte, der er varetægtsfængslet, vælger at modtage dommen. To af dem får dom på et år og kan forlade retten i frihed. Den sidste skal videre til almindeligt fængsel for at afsone sin tidligere dom og dermed sidde tre måneder længere.

Da dommen læses op, bemærker dommeren undervejs:

"I har siddet varetægtsfængslet alt for længe."

Efterforskningen i sagen har været afsluttet i lang tid, inden retssagens begyndelse. Ifølge forsvarsadvokat Jane Ranum kunne varetægtsfængslingen være undgået, hvis der var foretaget en indenretlig afhøring kort efter hændelsen. Altså en afhøring, der kunne bruges i retten, og hvor der var en forsvarer til at kontraafhøre til stede.

"Beviserne i denne sag er navnlig video. Men reelt er det en vidnesag, hvor der uden vidneforklaringer ikke er nogen sag. Et af de forurettede vidner har forklaret om trusler under fængslingen, hvilket taler for påvirkningsrisiko. Anklagemyndigheden kunne have begæret vidnerne afhørt

de ikke husker det, viser det sig i løbet af sagen. Ifølge anklagemyndigheden fordi de er bange. Ifølge forsvaret fordi de ikke vil afsløres i selv at handle

En meldepligt eller en fodlænkeordning kunne jo have sparet samfundet for mange udgifter, men så sandelig også de unge mennesker for en oplevelse som formentlig har været ødelæggende for deres ungdom, hvor uddannelse og job forsvinder som følge af en varetægtsfængsling.

indenretligt. Så var forklaringerne mere 'fikserede', og så var påvirkningsrisikoen virkelig svær at få øje på," siger hun og påpeger, at det sker meget sjældent, at anklagemyndigheden begærer indenretlige afhøringer.

Hun kunne godt tænke sig, at det skete oftere i relevante sager.

"Alle blev i grundlovsforhøret kun fængslet på påvirkningsrisiko/kollusionsrisiko. Sagen er et eksempel på, at forurettede havde 'hukommelsesproblemer', selvom de sigtede var fængslede, så det ændrede ikke noget. Det er forståeligt, at politiet skal have 'arbejdsro' i den indledende fase. Men når efterforskningen er slut, kan jeg ikke se et problem i løsladelse – også i lyset af, at de sigtede normalt godt er klar over, at det bevismæssigt kan være skadeligt, hvis der sker det mindste inden retssagen," siger Jane Ranum og tilføjer:

"Et alternativ i forhold til for eksempel unge lovovertredere kunne være meldepligt/tilsyn af kommunen eller kriminalforsorgen frem til retssagen. Det vil være meget formålstjenligt, hvis de unge ikke mister uddannelse."

Forsvarer Danni Richter Larsen er enig:

"Selvom landsretterne i den senere tid er blevet bedre til at håndhæve kontrollen med, om der egentlig er tale om en reel påvirkningsrisiko, eller der er tale om en mere løs formuleret påstand fra anklagemyndig-

heden, sidder der stadig alt for mange varetægtsfængslet på "påvirkningsrisiko", selvom der ingen empiri er på, at der ville ske påvirkning, hvis de var i det fri. En meldepligt eller en fodlænkeordning kunne jo have sparet samfundet for mange udgifter, men så sandelig også de unge mennesker for en oplevelse som formentlig har været ødelæggende for deres ungdom, hvor uddannelse og job forsvinder som følge af en varetægtsfængsling," siger han.

Tre af de fire tiltalte er nu frie, de to tidligere ustraffede nu med plettede straffeattester og betydelig gæld for sagsomkostningerne.

"Jeg har ikke konkret statistik på det, men generelt oplever forsvarsadvokater jævnlige – også i ankesager, at hele straffen afsones på varetægtsvilkår, hvilket bestemt ikke er systemets udgangspunkt. Indimellem også udover forventeligt prøveløsladelsestidspunkt, hvilket domfældte ikke kompenseres for. Så længe der ikke sker frihedsberøvelse udover dommens længde, gives der ikke erstatning for mistet prøveløsladelse," forklarer Jane Ranum.

Jørn Vestergaard, professor emeritus i strafferet fra Københavns Universitet har set på sagsforløbet og kalder det "en forstemmende beretning."

"Der kan ikke være mange meninger om, at forløbet på alle tæn-

kelige måder har været helt tosset. Dommeren rammer jo hovedet på sømmet med stor præcision med sin bemærkning.

Forsvarsadvokater giver samstemmende udtryk for, at de problemer, som sagen illustrerer, ikke er enkeltstående. Men når årsagerne skal frem i lyset, peger alle aktører i straffesagskæden på de andre. Så situationen er temmelig fastlåst," lyder det fra Jørn Vestergaard.

I årenes løb er der gang på gang skruet på paragrafferne for at begrænse anvendelsen af varetægt, men problemet er stadig stort og aktuelt.

"Der savnes en grundig belysning af, hvorfor det kniber så gevaldigt med et opnå et fornuftigt samspil mellem aktørerne. Det kunne man med fordel få lavet en ordentlig undersøgelse af. Så kunne man blive klogere på, hvorfor der ikke gøres brug af indenretlige afhøringer, hvorfor anklagemyndigheden insisterer på fortsat varetægt, når efterforskningen er færdig, hvorfor berammelserne ikke fremskyndes, hvorfor man ikke udskiller sagerne for de mindre fisk til hurtig afgørelse osv. osv.," siger Jørn Vestergaard.

Et andet spørgsmål er, om varetægtsfængslingen har været forebyggende eller har haft en forstærkende effekt for en fremtid i kriminalitet? Det må tiden vise. ♦

OPGØR OM KLIMAGRISE SKABTE MASSIV DEBAT

42

Det udløste en blandet følelse at vinde greenwashing-sagen mod Danish Crown, inden den nåede for Højesteret. Advokat Marc Malmbak Stounberg og hans klient havde set frem til at få klare retningslinjer for grøn markedsføring fra landets øverste domstol, men er samtidig glade for den debat, sagen har skabt.

A rh, kan det nu passe, tænkte jeg som det første, da en journalist ringede og spurgte, om jeg havde set Danish Crowns pressemeddelelse. Det havde jeg ikke. Jeg afbrød frokosten på advokatkontoret og skyndte mig hen til computeren for først at klikke på pressemeddelelsen på Danish Crowns hjemmeside og bagefter på minretssag.dk. Danish Crown havde rigtig nok taget bekræftende til genmæle og accepterede alle påstande. Så fik jeg travlt med at få orienteret min klient og derefter med at give den første journalist og et par andre journalister, der ringede, en kommentar.

Jeg repræsenterede Dansk Vegetarisk Forening i sagen mod Danish Crown, som bliver kaldt for Danmarks første greenwashing-sag. Sammen med Klimabevægelsen havde Dansk Vegetarisk Forening godt tre uger tidligere anket en dom fra Vestre Landsret, som kun gav de to organisationer medhold i en af deres påstande. Det kom i høj grad som en overraskelse, at Danish Crown nu lagde sig fladt ned 2,5 år efter den indledende dialog om sagen. Og det var en blandet følelse at vinde sagen på den måde. Vi vandt sagen entydigt, men på en eller anden måde havde vi ikke helt fået det, vi kom efter. Vi ville gerne have haft en dom fra Højesteret, så vi kunne få nogle klare retningslinjer for, hvad forbrugere egentlig skal finde sig i, når det kommer til grøn markedsføring.

Retssagens omdrejningspunkt var, om Danish Crown havde overtrådt markedsføringslovens paragraf 5 ved i sin kampagne at bruge betegnelsen "Klimakontrolleret gris" og udtrykket "Dansk gris er mere klimavenlig, end du tror". Hvis landsretten vurderede, at det var tilfældet, så skulle landsretten tage stilling til, om Danish Crown skulle forbydes at anvende formuleringerne i sin markedsføring fremadrettet, og om virksomheden skulle berigtige udsagnet "Dansk gris er mere klimavenlig, end du tror".

Da vi anlagde sagen i første halvdel af 2021, arbejdede jeg hos Sirius Advokater sammen med Kurt Helles Bardeleben, som repræsenterede Klimabevægelsen. Jeg var først med til at etablere Kontra Advokater halvandet år efter sagens indledende fase. Vores klienter havde samme synspunkt i sagen, så opdelingen var mest af

praktisk karakter. Dog var det ikke givet, at de ville være enige om alt, og derfor vurderede vi, at det var renest at gøre det på den måde.

Vi er begge engagerede i klimaspørgsmålet og havde i et længere stykke tid inden denne sag haft nogle mere generelle snakke om en nyere tendens med, at virksomheder markedsførte sig på en måde, som vi vurderede var i strid med markedsføringsloven. Vi havde en løbende uformel dialog med forskellige NGO'er om problemstillingen. Så kom Danish Crowns massive kampagne. Den kørte blandt andet på sociale medier og på busstoppesteder. Selv nede i køledisken i supermarkederne var "Klimakontrolleret gris" trykt på kødets emballage. De løse snakke blev pludseligt meget konkrete, da Klimabevægelsen, hvor Kurt Helles Bardelebens kone er næstforperson, og Dansk Vegetarisk Forening besluttede sig for at rejse en sag mod Danish Crown.

Samtidig med, at vi udtog stævning, klagede Greenpeace til Forbrugerombudsmanden, som er det normale at gøre i en sag som denne. Dansk Vegetarisk Forening og Klimabevægelsen undlod at gå den vej, fordi de frygtede, at det ville blive en meget langsommelig proces. Derudover ender mange af den type klagesager med, at den pågældende virksomhed får besked om at rette ind, uden at der kommer stor offentlighed omkring sagen. De to organisationer var ude efter at få trukket en tydelig streg i sandet for, hvor langt man kan gå i sin markedsføring inden for lovens rammer. Klagesagen, som Forbrugerombudsmanden videresendte til Fødevarestyrelsen, er stadig i gang, og det synes jeg, viser, at Dansk Vegetarisk Forening og Klimabevægelsen har ret i, at der på fødevarerområdet ikke er et velegnet maskineri til hurtigt at rette op på et samfundsproblem som greenwashing og skabe opmærksomhed omkring det. En vigtig pointe, jeg tager med mig fra denne sag, er, at det godt kan betale sig for NGO'er at bruge en retssag som værktøj i deres arbejde for i sidste ende at opfylde deres formål.

Det er en glidende overgang, om en sag er politisk eller juridisk. Hvor man andre steder i verden anlægger meget politiske sager, har vi i Danmark tradition for at sætte skellet for politi-

OM SAGEN

1. marts 2024 afsagde Vestre Landsret dom i retssagen, som Dansk Vegetarisk Forening og Klimabevægelsen i Danmark havde anlagt mod Danish Crown. Sagen startede i landsretten i første instans på sagsøgernes initiativ, fordi sagen var principiel. De to organisationer anklagede Danish Crown for vildledende markedsføring i forbindelse med en kampagne fra 2020. Landsretten gav dem ret i en af påstandene ved at slå fast, at udtrykket "Klimakontrolleret gris" var i strid med markedsføringslovens paragraf 5.

De to organisationer ankede sagen til Højesteret 20. marts, og Forbrugerombudsmanden havde søgt om at træde ind som biintervenient på organisationernes side. Knap en måned senere, 12. april, meddelte Danish Crown Højesteret, at virksomheden tog bekræftende til genmæle over for de påstande, som Dansk Vegetarisk Forening og Klimabevægelsen havde nedlagt. Dermed accepterede Danish Crown, at virksomheden ikke havde overholdt markedsføringslovens krav, samt et forbud mod at bruge begge udsagn i sin markedsføring fremadrettet. Danish Crown indstillede allerede sin kampagne i efteråret 2021, efter at samtlige supermarkeder stoppede med at sælge det 'klimakontrollerede' kød. Fordi Danish Crown accepterede samtlige påstande, afsagde Højesteret som en formalitet dom i juli i overensstemmelse med påstandene og tog alene stilling til sagsomkostningsspørgsmålet.

ske sager langt ovre i det juridiske felt. Jeg mener, at man diskuterer mange emner som om, de er politiske, selvom de i virkeligheden er juridiske. Der kan være en berøringsangst i forhold til at få en dommer til at kigge på en given problematik. Under retssagen spillede Danish Crown meget på, at hele sagen i virkeligheden handlede om, at vi var imod kødindustrien – som om at det bare var en politisk dagsorden. Når to NGO'er anlægger en sag, har de selvfølgelig en dagsorden. Deres formålsparagraffer handler om klimaet og at udbrede plantebaserede fødevarer, og dem skal de leve op til, så selvfølgelig er det deres interesse i sagen. På den måde kan man godt sige, at sagen er politisk motiveret, men selve spørgsmålene, de skulle have prøvet ved domstolene, er juridiske spørgsmål.

Jeg kan godt forstå, at mange NGO'er er forsigtige med at anlægge en retssag, da det kan

være langvarigt og omkostningstungt. Til at starte med samlede Dansk Vegetarisk Forening og Klimabevægelsen penge ind via crowdfunding, men da vi modtog et svarskrift fra Danish Crown med bilag på et par tusind sider, stod det klart for os, at sagen ville blive mere omfangsrig, end vi havde forestillet os. Det betød også, at den økonomiske risiko ville være stor for to forholdsvis små NGO'er, hvis vi tabte sagen. Derfor søgte vi om fri proces, som vi heldigvis fik.

Generelt var der en asymmetri i ressourcer under retssagen med Danish Crown på den ene side med Landbrug & Fødevarer samt Dansk Industri som biintervenienter repræsenteret af nogle af de største advokatfirmaer, og os på den anden side med fri proces og de vilkår, der følger med det. Som biintervenient havde vi Forbrugerrådet Tænk. En jurist derfra mødte i retten og hjalp os under sagen med brugbare input omkring forbrugerret.

Jeg er vant til at føre David-mod-Goliat-sager, men denne her sag var alligevel ekstrem. Jeg har tænkt meget over, hvad det gjorde af forskel, at Danish Crown havde så store organisationer ved sin side i retten, men kigger man helt nøgternt på retssagen, tror jeg ikke, at det gjorde den store forskel. Det havde signalværdi, men indlæggene fra organisationerne afspejlede de synspunkter, Danish Crown i forvejen havde fremsat.

Selve retssagen var berammet til seks dage, og da vi var færdige med den tredjesidste retsdag, hvor bevisførelsen var meget tæt på at være afsluttet, fik jeg en mail fra Greenpeaces advokat, som samme dag havde fået aktindsigt i en foreløbig kontrolrapport hos Fødevarestyrelsen. Den indeholdt en ret markant kritik af kampagnen. Jeg var allerede sikker på, at vi havde en god sag, men det her føltes alligevel som et slags vendepunkt, der virkelig styrkede vores sag. Det at uploade de nye oplysninger på minretssag.dk og senere på aftenen se, at modparten havde lagt, jeg ved ikke hvor mange bilag, op sent på aftenen, er en af de begivenheder, der stikker ud for mig, når jeg tænker tilbage på sagen. Vi fik lov af landsretten til at fremlægge det hele. Det satte tidsplanen under pres, da Danish Crowns advokat også skulle have lov til at svare. Det betød, at advokaten måtte læse Danish Crowns 56 siders lange svar til den foreløbige afgørelse meget hurtigt op.

Da Vestre Landsret afsagde sin dom, var vi samlet i arbejdsfællesskabet Demokrati Garage, hvor Kontra Advokater dengang holdt til. Seancen i det gamle autoværksted i Københavns Nordvestkvarter havde nærmest karakter af at være et pressemøde, hvor blandt andet de to organisationer og journalister fra DR og TV 2 var med. Jeg sad og trykkede opdater, opdater, opdater på minretssag.dk, og da dommen kom klokken 10, læste jeg den højt foran tv-kameraerne. Det var lidt specielt, for i det øjeblik vidste jeg jo ikke, hvad dommen ville blive. Så trak Kurt Helles Bardeleben og jeg os tilbage sammen med klienterne for at vende dommen.

Ifølge landsretten havde Danish Crown overtrådt markedsføringslovens paragraf 5 med betegnelsen "Klimakontrolleret gris". Danish Crowns certificering fungerede på den måde,

at når virksomheden havde kontrolleret en række forhold hos landmænd, som var en del af Danish Crowns bæredygtighedsprogram Klimavejen, så blev den pågældende landmand certificeret som klimakontrolleret, uanset hvordan forholdene havde været. Der var på ingen måde tale om en test med en række kriterier, de skulle leve op til. De kunne altså ikke dumpe kontrollen, uanset hvor slemt det stod til. Danish Crown lagde i retten vægt på, at virksomheden jo bare sagde, at landbrugsbedrifterne var kontrolleret. Vi argumenterede for, at 'klimakontrolleret' gav associationer til, at de var underlagt en reel kontrol, som når Fødevarestyrelsen foretager fødevarekontrol. Derfor mente vi, at der var tale om vildledning af forbrugerne. Hvis du som forbruger for eksempel kigger på medisterpølser i supermarkedet, og én har mærkatet "Klimakontrolleret gris", mens den ved siden af ikke har et sådant mærkat, så tror forbrugeren, at der er noget klimamæssigt bedre ved den klimakontrollerede medisterpølse.

Danish Crown blev frifundet for vores tre øvrige påstande. Det betød, at landsretten blåstemplede Danish Crowns brug af udsagnet "Dansk gris er mere klimavenlig, end du tror", og at virksomheden hverken fik forbud mod at bruge den ene eller anden formulering i markedsføringen fremover. Landsretten begrundede afvisningen af påstanden om forbud mod at bruge betegnelsen "Klimakontrolleret gris" med, at formuleringen er for bred til at danne grundlag for et forbud.

Jeg var først og fremmest glad for, at Danish Crown blev dømt på det ene punkt, og at det i det hele taget var muligt for to NGO'er at gå til domstolene med sådan en sag. Danish Crown mente, at hele sagen skulle afvises blandt andet med henvisning til, at organisationerne ingen retlig interesse havde, og var under hele sagen uenig i alle vores påstande.

Landsretten frifandt Danish Crown for påstanden vedrørende "Dansk gris er mere klimavenlig, end du tror", og det har jeg undret mig meget over. Under retssagen blev det et tema, hvilke dokumentationskrav man kan stille til erhvervsdrivendes markedsføring, og om det er rimeligt at sammenligne et givent produkt med de mest klimabelastende produkter og så konkludere, at

fordi produktet er bedre end de værste produkter, så er det klimavenligt. Vi satte i det hele taget spørgsmålstegn ved brugen af ordet klimavenlig, da vi anser det for misvisende for den type af forbrugsvarer. Det giver forbrugeren et indtryk af, at grisekød er klimapositivt.

Ifølge landsrettens præmisser er der en ret til adgang til, hvad man må sige, hvis udsagnet er relativt. Særligt i forhold til Danish Crowns udtryk "Dansk gris er mere klimavenlig, end du tror" mener jeg ikke, at landsretsdommen lægger sig det rigtige sted i forhold til, hvornår noget anses for at være vildledende eller ej. Dommen er i min optik mere lempelig end Forbrugerombudsmandens praksis, og det var baggrunden for, at vi valgte at anke sagen til Højesteret. Desuden giver udtrykket også det indtryk, at forbrugerne generelt har en forkert opfattelse af grisekøds klimaaftryk. Udtrykket var baseret på en fokusgruppeundersøgelse med 32 deltagere, som slet ikke matcher dokumentationskravet i andre sager. Derfor var jeg generelt overrasket over lands-

rettens tilgang til påstanden og selve afgørelsen. Den del af dommen kan man ikke bruge til noget fremadrettet i andre sager, for Danish Crown har med sit bekræftende genmæle selv erkendt, at det var vildledning, så alle sagens parter er enige om, at landsretten på det punkt var for lempelig. Generelt kan man ikke bruge præmisserne i dommen til noget. Det vil svare til, at man bruger en byretsdom fra en anket sag, som politiet efterfølgende havde droppet på grund af nye oplysninger i sagen. Vi har kun fået den streg i sandet, at Danish Crown anerkender, at det var vildledning.

Selvom udfaldet af sagen ikke blev den højesteretsdom, vi gerne ville have haft, og som kunne fungere som retningslinje for andre virksomheder, har hele sagen haft den betydning, at der har været en stor og bred offentlig debat. Det, synes jeg, er enormt vigtigt, fordi debatten styrker forbrugernes og marketingsafdelingernes bevidsthed omkring greenwashing. ♦

MARC MALMBAK STOUNBERG (H)

Partner og advokat i Kontra Advokater, som han var med til at stifte i 2022. Før det arbejdede han som advokat først hos Elmer Advokater og derefter hos Sirius Advokater. Han fører mange retssager, herunder også flere principielle retssager om menneskerettighedskrænkelser og klimasager. Han er desuden specialiseret i arbejds- og ansættelsesret. Blev beskikket som advokat i 2014 og er uddannet cand.jur. fra Københavns Universitet i 2011.

MARKANTE SAGER

I artikelserien "Min sag" møder vi nogle af de advokater, der har stået i spidsen for bemærkelsesværdige sager. Hvad var de juridiske knaster, hvordan var det at føre sagen, og hvad har de taget med sig videre. Har du ført en kendt sag, og vil du gerne dele dine erfaringer fra sagen med kolleger, så skriv til ifr@advokatsamfundet.dk.

Retssikkerheds konference 2024

ADVOKATSAMFUNDET AFHOLDER DEN 21. NOVEMBER 2024 ÅRETS RETSSIKKERHEDSKONFERENCE.

Arrangementet finder sted på Langelinie Pavillonen fra cirka klokken 12-18. I lighed med sidste år vil retssikkerhedsanalysen blive offentliggjort ved arrangementet, og der vil være forskellige faglige indlæg og debat om aktuelle politiske emner. Sidste år deltog blandt andet justitsministeren, retsordførere og Rigsadvokaten samt medlemmer af Advokatrådet og dets udvalg.

Tilmeldinger åbner på Advokatsamfundets hjemmeside i løbet af september/oktober, hvor program for dagen også offentliggøres.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

VI STRAFFER GENERELT FOR MILDT I DANMARK

Peter Skaarup (Æ) mener, at vi som udgangspunkt straffer for lidt samt for kort og ikke tager nok hensyn til den forurettede i sager. Han ønsker også, at konsekvenserne for at begå bandekriminalitet skal være langt hårdere, og ansigtsgenkendelse skal indføres i zoner med opholdsforbud samt i ghettoer.

Hvorfor har du valgt det retspolitiske område?

Jeg har altid interesseret mig for det retspolitiske helt tilbage, fra da jeg gik i skole og elskede samfundsfag. Det har også altid været meget vigtigt for mig, at handlinger har konsekvenser.

Jeg har også altid haft den opfattelse, at man måske ikke har fulgt sager helt til dørs, og at man ikke straffer hårdt nok, for eksempel for voldtægt, vold mod børn og overgreb, så derfor har jeg gerne villet gøre mit for at være med til at ændre på det.

Hvad har optaget dig i Retsudvalget?

Som nævnt synes jeg, at vi generelt straffer for mildt i Danmark, selvom der er sket opstramninger.

Jeg har fulgt en sag omhandlende fire søstre, som havde en opvækst med vold og mishandling, og hvor deres mor fik to års fængsel for at mishandle dem i årevis. Det er ikke godt nok, og der bør være større konsekvenser. Jeg arbejder for en langt hårdere kurs over for kriminelle og en retspolitik, der i højere grad tager hensyn til offeret end til gerningsmanden, hvilket jeg til tider kan føle ikke er tilfældet i øjeblikket.

Når det er sagt, så mener jeg også, at vi skal være bedre til at resocialisere tidligere dømte, så de menesker, som vi lukker ud fra fængslet, ikke ryger tilbage i kriminalitet igen, så snart de bliver løsladt. Vi skal være bedre til at behandle folks psykiske sygdomme eller misbrug – hvad enten det er alkohol eller stoffer – mens de sidder fængslet.

Generelt kan det godt frustrere mig i det retspolitiske arbejde, at vi ofte internt i Retsudvalget er meget enige omkring de tiltag, som vi ønsker gennemført, men vi oplever, at det praktisk talt er umuligt at komme igennem til for eksempel regeringen, Finansministeriet eller Justitsministeriet.

Hvad er det vigtigste retspolitiske problem lige nu?

Jeg synes, at der er mange eksempler på kriminalitet, der går under radaren og ikke straffes – som det blandt andet også kan ses i dokumentaren "Den sorte svane".

Det viser sig oftest, når det handler om økonomisk kriminalitet, for vores samfund er ikke gearet til at efterforske det tilstrækkeligt. Vi er rigtig gode til at efterforske personfarlig kriminalitet, men når det handler om for eksempel økonomisk kriminalitet, så er vi simpelthen ikke kommet ind i IT-alderen endnu.

Det er der nogle bandekriminelle, der har opdaget, og det udnytter de så til fulde. En meget stor del af den kriminalitet, som vi har i Danmark, kommer fra banderne, og det præger kriminalitetsbilledet hele vejen igennem. Jeg tror ikke, at regeringen har overblik over, hvor meget det egentligt er. Det, jeg godt kunne tænke mig, var, at man gik helt metodisk til værks, for de kriminelle bander ødelægger Så mange liv. Med metodisk mener jeg, at man sagde de og de redskaber, skal der til for at løse opgaven i stedet for i dag, hvor det er for meget stop and go og en regering, der mangler fokus, og der er for uenig og forskellig til at vælge den rigtige vej.

Jeg tror, at man skal gøre konsekvenserne så uoverstigeligt hårde ved at medvirke til og indgå i den slags kriminalitet, at man afholder sig fra det. Det er den nødvendige vej at gå.

Jeg oplever, at når man har strammet grebet tidligere, for eksempel når det er gået ud over uskyldige i konflikterne mellem Bandidos og Hells Angels, så har det også hjulpet.

Ofte har de her stramninger resulteret i store konsekvenser for familiemedlemmerne til bandemedlemmerne, og det har så betydet, at det ofte har været koner, kærester etc., der har været medvirkende til, at de her konflikter er faldet til ro, fordi der har været pres inde-

PETER SKAARUP
MF og medlem af Retsudvalget
for Danmarksdemokraterne.

fra og hjemmefra for at stoppe dem. Så der synes jeg klart, at man kan se, at straf hjælper.

Men jeg tror ikke på, lovgivningen alene vil kunne afhjælpe disse problemer, for det ville jo også kræve en gevaldig opjustering for politiet, der skulle forfølge de her grupperinger langt mere intenst.

Hvad har du selv gjort for at ændre det?

Vi er kommet med udspillet om, at ansigtsgenkendelse skal indføres i zoner med opholdsforbud samt i ghettoer, da flere af de kriminelle bander er koncentreret omkring ghettoerne.

Det skal selvfølgelig bruges som et almindeligt overvågningskamera, som efter en eventuel forbrydelse kan bruges til efterforskning og opklaring af kriminalitet.

Men derudover vil det kunne genkende de personer fra politiets banderegister, som politiet ønsker at få fat i, eller som ikke må opholde sig i de pågældende områder. Når ansigtsgenkendelsen så fanger bandemedlemmet i et ghettoområde, kan politiet rykke ud.

Udover at det giver politiet bedre mulighed for at opretholde de zone- og opholdsforbud, der er tildelt bandekriminelle, så vil kriminelle bandemedlemmer være bevidste om, at de så at sige har øjne i nakken, og at der er konsekvenser, hvis man gør noget, som man ikke må, fordi det bliver fanget på kamera.

Hvad skal der mere fokus på her i 2024?

Aftalen omkring domstolene har været rigtig vigtig, og det er klart et sted, hvor vi skal blive ved med at holde vores fokus for at se, hvorvidt aftalen rent faktisk kan afhjælpe de problemer, som der har været hidtil; altså vil der kunne komme flere dommere, og kan man få smidiggjort procedureerne ved retterne.

Det er et af de områder, som skal fungere. Det nytter jo

ikke noget, at det tager mange måneder og år, inden retssagerne bliver afgjort. Vi er helt inde i 2026 ift. programsætning af domstolene, og det kan simpelthen ikke fortsætte. Hvis det ikke har den ønskede effekt, så må man afsætte flere penge og midler, så vi har et retssystem, der fungerer.

I forhold til andre lande, som vi sammenligner os med, så står vi forholdsvist godt, når det handler om retssikkerhed. Men der er plads til forbedringer både i forhold til bandekriminaliteten og ventetiderne ved domstolene, og det er nødvendigt at lave nogle tiltag på de områder, også selvom der måske ikke er så meget mediefokus på det. ♦

Risikovurdering på sagsniveau

Tekst Julie Randrup, specialkonsulent og advokat hos Advokatsamfundet

Det er ikke kun advokatvirksomheden, der er forpligtet til at udarbejde en risikovurdering efter hvidvaskloven. Også den enkelte advokat har særegen pligt til først at foretage en konkret risikovurdering af sagen og dernæst klientforbindelsen i sager omfattet af hvidvaskloven.

Hvidvasklovens § 11, stk. 3

Det følger af hvidvasklovens bestemmelser, at man som advokat i en sag omfattet af hvidvaskloven er forpligtet til at foretage en konkret risikovurdering af klientforbindelsen og sagen, når man påtager sig et opdrag. Risikovurderingen på sagsniveau er en kodificering af advokatens forpligtelse til at forholde sig konkret til, i hvilket omfang advokaten kan blive misbrugt af kriminelle aktører til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme. Med afsæt i risikovurderingen kan advokaten tage konkret stilling til – og godtgøre omfanget af den kundekendskabsprocedure, som advokaten efterfølgende skal gennemføre. En risikovurdering på sagsniveau er således ikke at forveksle med den risikovurdering, som en advokatvirksomhed, der beskæftiger sig med hvidvasksager, er forpligtet til at udarbejde for virksomheden i medfør af hvidvasklovens § 7.

Kundekendskab er en helt grundlæggende og gennemgående forudsætning for efterlevelse af hvidvasklovens bestemmelser. Loven regulerer således de omfattede subjekters forpligtelse til at kende sine kunder, og i advokaters tilfælde: klienter. Før man som advokat kan vurdere, hvad der udgør tilstrækkelige kundekendskabsprocedurer i et konkret tilfælde, skal en risikovurdering være foretaget. Risikovurderingen indebærer, at advokaten skal forholde sig til to delelementer, idet en risikovurdering

– for at være tilstrækkelig – skal indeholde en konkret risikoanalyse, som opfylder kravene i hvidvaskloven, samt en egentlig vurdering af risikoen forbundet med klientforbindelsen og sagen.

Formålet med risikovurderingen

Formålet med at foretage risikovurderingen er, at advokaten i forlængelse af at have gjort sig en række relevante og konkrete overvejelser (risikoanalyse) og i forlængelse af at have foretaget en heri begrundet klassificering af risikoscoren (risikovurdering) bliver i stand til – på et oplyst og dokumenterbart grundlag – at træffe beslutning om, hvilke hvidvaskrelaterede foranstaltninger der konkret skal gennemføres for at opnå et tilstrækkeligt kendskab til klientforbindelsen og sagens forhold. Kundekendskabsproceduren gennemføres således på baggrund af risikovurderingen, som er omdrejningspunktet for advokatens fastlæggelse af klientforbindelsens risikoprofil, og det vil derfor ikke være i overensstemmelse med hvidvasklovens bestemmelser, hvis advokaten har gennemført kundekendskabsproceduren før foretagelsen af risikovurderingen. Risikovurderingen er samtidig afgørende for advokatens tilrettelæggelse af overvågningen af klientforbindelsen og sagen.

Den konkrete risikovurdering på sagsniveau er med andre ord det arbejde, som advokaten skal udføre, for at være i stand til at gennemføre kun-

dekendskabsproceduren. Det fremgår endvidere af hvidvasklovens § 11, stk. 4, at det skal kunne godtgøres over for Advokatrådets tilsyn, at kendskabet til klientforbindelsen og sagens forhold er tilstrækkeligt i forhold til den hermed forbundne risiko for hvidvask og finansiering af terrorisme. En helt afgørende forudsætning herfor er, at advokaten har foretaget en tilstrækkelig og dokumenterbar risikovurdering.

Risikovurdering af den enkelte sag

Når man som advokat konstaterer, at en sag, som man agter at påtage sig, er omfattet af hvidvasklovens bestemmelser, bør man hæfte sig ved – og i relevant omfang notere de oplysninger, som man modtager fra klienten.

Advokaten vil på det helt indledende stadie i processen i mange tilfælde modtage en række konkrete oplysninger fra klienten direkte, og mange af disse oplysninger vil være relevante for advokaten at inddrage i sin risikovurdering. Klienten beskriver sandsynligvis allerede i forbindelse med den indledende kontakt, hvad denne ønsker at anvende advokatens bistand til, ligesom klienten i praksis ofte vil sætte ord på, hvem klienten er. Det er ikke usandsynligt, at klienten også af egen drift bidrager med yderligere oplysninger, der er relevante for advokaten at inddrage i risikovurderingen.

Det er vigtigt, at man som advokat er opmærksom på, at man ikke overlader foretagelsen af risikovurderingen

til andre i et sådant omfang, at konkrete overvejelser udgår. Advokaten har med kombinationen af sin viden og sine drøftelser med klienten forudsætningerne for at bemærke og eventuelt undersøge, hvilke konkrete forhold der er relevante, når en risikoprofil skal fastlægges.

Kravene til en risikovurdering på sagsniveau

Risikoanalysen skal inddrage oplysninger om klientforbindelsens formål, tilsigtede beskaffenhed, omfang, regelmæssighed og varighed, og den skal som minimum inddrage de faktorer, som fremgår af hvidvasklovens bilag 2 og 3. Med afsæt i oplysningerne har advokaten de nødvendige forudsætninger for at foretage den påkrævede risikoanalyse, herunder for at kunne identificere de med sagen forbundne risikofaktorer. Udfaldet af risikovurderingen, herunder klassificeringen af klientforbindelsens og sagens samlede risikoscore, som i alle tilfælde vil bero på en konkret vurdering, vil på den måde afhænge af de pågældende oplysninger sammenholdt med de risikofaktorer, som er forbundet med sagen og klientforholdet.

Der er ikke et krav om anvendelse af prædefinerede måleenheder i forbindelse med advokaters klassificering af klientforbindelsen og sagens samlede risikoscore. Advokaten kan for eksempel anvende enhederne "lav"/"mellem"/"høj" eller "begrænset"/"mel-

lem"/"øget", men begrebsanvendelsen er ikke afgørende. Det er dog en forudsætning for korrekt klassificering, at den anvendte måleenhed er i overensstemmelse med den procedure, som advokatvirksomheden har fastsat i sine forretningsgange.

Det bemærkes, at advokaten i medfør af hvidvasklovens § 18 i øvrigt skal undersøge og forholde sig til klientens eventuelle status som en politisk eksponeret person, eller som en nærtstående eller nær samarbejdspartner til en politisk eksponeret person. Udfaldet af spørgsmålet vil have betydning for klientforbindelsens risikoprofil, identifikationen af relevante risikofaktorer samt kundekendskabsproceduren i det hele taget.

Klientforbindelsens formål

Advokaten skal tage begrundet stilling til, hvad advokaten vurderer til at være klientens formål med anmodningen om advokatens bistand. Advokaten skal således overveje og vurdere, hvilke for klienten subjektive forhold der ligger til grund for anmodningen om advokatens bistand. Advokaten skal i den proces gøre sig overvejelser om, hvorvidt formålet umiddelbart fremstår legitimt, og om den efterspurgte bistand stemmer overens med klientens forklaring om, hvad denne ønsker at opnå. Med afsæt i advokatens vurdering af formålet i et konkret tilfælde vil advokaten også i forbindelse med sagens behandling og den løben-

de overvågning være i stand til at afgøre, om det, klienten eventuelt sidenhen efterspørger, er usædvanligt.

I visse situationer vil de relevante oplysninger være en naturlig del af de indledende drøftelser med klienten, herunder som en del af opdragsbeskrivelsen, men der vil også være tilfælde, hvor advokaten skal søge formålet nærmere oplyst, for eksempel ved at spørge klienten ind til emnet. Advokaten vil konkret skulle vurdere, om og i hvilket omfang det er nødvendigt at indhente supplerende oplysninger. Det er således afgørende, om advokaten i det konkrete tilfælde er i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger til at kunne vurdere formålet.

Klientforbindelsens tilsigtede beskaffenhed

Advokaten skal – for at opfylde kravet om inddragelse af klientforbindelsens tilsigtede beskaffenhed – inddrage de egenskaber og forhold, der giver klientforbindelsen og sagen sin karakter. Det kan for eksempel være relevant at indhente oplysninger om klientens forretningsmodel, formueforhold, indtægtskilder eller oplysninger om, hvor klientens midler stammer fra. Advokaten skal således forholde sig til de objektive omstændigheder forbundet med klientforbindelsen og sagen. Kendskabet er nødvendigt for advokatens vurdering af, hvorvidt klientens formål med den ønskede bistand fremstår legitim i kombination

med de objektivt konstaterbare forhold forbundet med klientforbindelsen og sagen.

Ligesom det gør sig gældende ved vurderingen af formålet, vil advokaten i visse tilfælde modtage de relevante oplysninger fra klienten i forbindelse med den indledende kontakt. Det vil dog typisk i højere grad være nødvendigt for advokaten at indhente supplerende oplysninger om den tilsigtede beskaffenhed end om formålet, fordi formålet med bistanden ofte vil være et naturligt led i opdragsbeskrivelsen.

Klientforbindelsens omfang, regelmæssighed og varighed

Advokaten skal i sin risikovurdering inddrage klientforbindelsens omfang, regelmæssighed og varighed. Det kan for eksempel være tilfældet, at en klientforbindelse rummer forskellige advokatytelser, hvilket advokaten skal inddrage ved vurderingen af risikoen forbundet med klientforbindelsens omfang. Hvad angår klientforbindelsens regelmæssighed kan det for eksempel være tilfældet, at en klient gentagne gange har kontaktet advokaten for bistand i forhold til en bestemt ydelse, der relaterer sig til en gentagen transaktion. I så fald skal advokaten tage dette i betragtning ved vurderingen af risikoen.

Advokaten må konkret forholde sig til relevante aspekter forbundet med både klientforbindelsens omfang, regelmæssighed og varighed, hvilke na-

turligvis kan tale i hver sin retning for så vidt angår risikoen. Advokaten må da forholde sig til hver af de identificerede risikofaktorer sammenholdt med de omstændigheder, der eventuelt taler for en lavere risiko, for herefter at tage stilling til, hvad der kan konkluderes om risikoprofilen.

Hvidvasklovens bilag 2 og 3

Advokaten skal i sin risikovurdering ydermere inddrage de faktorer, som fremgår af hvidvasklovens bilag 2 og 3. Hvidvasklovens bilag 2 indeholder en ikke udtømmende liste over faktorer, som kendetegner situationer, der potentielt indebærer en begrænset risiko, mens bilag 3 indeholder en ikke udtømmende liste over faktorer, der potentielt indebærer en øget risiko. Er advokatens klient for eksempel en børsnoteret virksomhed, bør advokaten inddrage bilag 2, hvoraf blandt andet fremgår, at en børsnotering kendetegner en situation, der i hvert fald potentielt indebærer en begrænset risiko.

Forpligtelse for den enkelte advokat

Forpligtelsen til at gennemføre en konkret risikovurdering af en klientforbindelse og sag, som er omfattet af hvidvaskloven, påhviler den advokat, som påtager sig at behandle sagen. Det er således advokaten, der er ansvarlig for, at den foretagne risikovurdering er tilstrækkelig, kan dokumenteres, og at den er egnet til at give et retvisen-

de billede af risikoen forbundet med sagen og klientforholdet.

Outsourcing

Flere advokatkontorer anvender systemer udarbejdet af eksterne udbydere til at foretage risikovurderinger og til at gennemføre kundekendskabsprocedurer. På kontorer, hvor dette er tilfældet, bør man være særligt opmærksom på det enkelte sagsbehandlingssystems egenskaber og begrænsninger. Hvidvaskloven stiller krav om, at advokaten foretager en konkret risikoanalyse og -vurdering på baggrund af de oplysninger og overvejelser, der i det konkrete tilfælde er relevante. Advokaten skal således også i denne situation være opmærksom på, at konkrete overvejelser ikke udgår. Risikovurderingen skal således tydeligt afspejle, at advokaten har forholdt sig til risikoen forbundet med den konkrete klientforbindelse og sag, hvorfor et standardiseret afkrydsningsskema, hvor advokaten ikke selvstændigt har noteret sine overvejelser og betragtninger, ikke vil være tilstrækkeligt.

Dokumentationskrav

Risikovurderingen skal kunne dokumenteres i hver enkelt sag omfattet af hvidvaskloven. I medfør af hvidvasklovens § 11, stk. 4, skal advokaten således kunne godtgøre over for den myndighed, der fører tilsyn med dennes overholdelse af loven, at kendskabet til klienten er tilstrækkeligt i

forhold til risikoen for hvidvask og finansiering af terrorisme.

Advokaten skal derfor sikre sig, at den foretagne risikovurdering kan dokumenteres i sit fulde omfang, hvilket indebærer dokumentation for de konkrete overvejelser, som advokaten har gjort sig på baggrund af klientforbindelsens og sagens oplysninger (risikoanalyse), samt dokumentation for den ultimative klassificering af risikoscoren (risikovurdering). Dertil kommer, at datoen for risikovurderingens foretagelse skal kunne dokumenteres. Hvis risikovurderingen ikke er

Advokaten har endvidere en opbevaringspligt i medfør af hvidvasklovens § 30. Kravet indebærer blandt andet, at advokaten er forpligtet til at opbevare oplysninger, som advokaten har indhentet i forbindelse med opfyldelse af kravene i hvidvasklovens kapitel 3, i en periode på mindst fem år fra klientforbindelsen og sagens ophør. Eftersom forpligtelsen omfatter opbevaring af oplysninger indhentet i forbindelse med den af advokaten gennemførte kundekendskabsprocedure indebærer bestemmelsen, at advokaten skal opbevare de oplysninger, der ligger til

55

Advokaten skal i sin risikovurdering inddrage klientforbindelsens omfang, regelmæssighed og varighed. Det kan for eksempel være tilfældet, at en klientforbindelse rummer forskellige advokatydelser, hvilket advokaten skal inddrage ved vurderingen af risikoen forbundet med klientforbindelsens omfang

datomærket, vil tilsynsmyndigheden ikke være i stand til at fastslå, om den er gennemført rettidigt.

Dokumentationskravet sikrer samtidig, at advokaten har et skriftligt udgangspunkt at vende tilbage til, når advokaten sidenhen gennemfører løbende overvågning af klientforbindelsen og sagen. Advokaten bliver på den måde i stand til at vurdere, om en forespørgsel fra klienten eller en aktivitet forbundet med sagens behandling er af mistænkelig karakter.

grund for risikovurderingen, samt selve risikovurderingen, herunder både risikoanalyse og -vurdering, samt dokumentation for eventuelle ændringer i en klientforbindelses risikoprofil. ♦

Nyere kendelser fra Advokatnævnet

Tekst Mette Green van de Ven, direktør i Advokatnævnets sekretariat

I denne artikel beskrives nogle advokatetiske problemstillinger vedr. opdrags- og prisoplysning samt direkte henvendelse, som nævnet har haft lejlighed til at forholde sig til primo/medio 2024.

Advokatnævnets sekretariat deltog i foråret/sommeren 2024 i kredsmøder i alle landets kredse med fokus på seneste nævnspraksis, hvor blandt andet nedennævnte kendelser om pris- og opdragsoplysninger indgik. Sekretariatet oplevede stor interesse herfor, og kendelserne gav anledning til debat, hvorfor de her omtales, så de kan komme ud til en bredere kreds.

Opmærksomheden henledes i øvrigt på Advokatnævnets nye Praksissamling, hvor nævnet publicerer udvalgt praksis, herunder de nedenfor omtalte kendelser. Praksissamlingen kan findes på nævnets hjemmeside, jf. beskrivelsen i Advokaten 01/2024.

Opdrags- og prisoplysninger

Køberrådgivning fast ejendom

Ved kendelse af 26. april 2024 (sagsnr. 2023-2154 (plenum)) pålagde et flertal i nævnet den indklagede advokat en bøde på 10.000 kr. for at have afgivet opdrags- og prisoplysning for sent i sager, der vedrørte handel med fast ejendom.

Sagen var rejst af Advokatrådet, der på et tilsynsbesøg havde konstateret, at der var fremsendt opdrags- og prisoplysning for sent i fem ud af fem forbrugersager, der var udtaget til kontrol. Fire af sagerne var forbrugersager, hvor der var gået mellem tre og syv dage, før der var sendt opdrags- og prisoplysninger. I den femte sag var oplysningerne først sendt 60 dage efter modtagelsen af sagen, og indklagede gjorde gælden-

de, at den sag ikke var en forbrugersag.

Sagerne var ifølge indklagede fremsendt af mægler med baggrund i et ønske fra køber om at antage indklagede som advokat for dem. Indklagede tog ikke en fast pris for opgaven.

I kendelsen bemærkede nævnet, at det efter de foreliggende oplysninger kunne lægges til grund, at indklagede ved modtagelsen af sagerne måtte anses for at have accepteret som udgangspunkt at ville udføre det ønskede advokatarbejde. I øvrigt kan det oplyses, at klagen ikke angik spørgsmålet om eventuel overtrædelse af art. 4 i de advokatetiske regler.

Nævnet fandt, at indklagede i alle fem sager havde overtrådt god advokatskik ved at have sendt opdrags- og prisoplysningerne for sent, idet nævnet i forhold til den femte sag lagde vægt på, at indklagede ikke havde tilstrækkeligt sandsynliggjort, at den pågældende sag ikke var en forbrugersag.

Nævnet lagde vægt på, at indklagede skulle have afgivet oplysningerne *“senest den anden hverdag efter modtagelsesdagen (sådan at oplysninger i en sag modtaget for eksempel en mandag skal afgives senest onsdag).”*

Kendelsen skal læses i lyset af opdragets art og karakter og som et eksempel på, hvordan man bør agere som advokat for køber i en sag om handel med fast ejendom, hvor der typisk er ganske korte frister i forhold til et advokatforbehold m.v.

Selv om kendelsen er konkret, kan det i forlængelse heraf generelt fremhæves, at det følger af de advokatetiske

regler, at opdrags- og prisoplysninger skal afgives *i forbindelse* med indgåelsen af aftalen om opdrag, jf. art. 30.

Man skal således være opmærksom på, at *“i forbindelse med”* skal tolkes relativt restriktivt i lyset af såvel forbrugeraftalelovens § 17 og det grundlæggende forbrugerhensyn, der navnlig tilsiger, at klienten skal have mulighed for at sige fra og forholde sig til *“tilbuddet”* på et oplyst grundlag, inden advokaten påbegynder sit arbejde.

Beneficerede forsvarere skal også afgive opdrags- og prisoplysninger

Ved kendelse af 28. februar 2024 (sagsnr. 2023-1288) fandt nævnet, at den indklagede advokat havde tilsidesat god advokatskik, men pålagde ingen (tillægs)sanktion. Også denne sag var rejst af Advokatrådet, der på et tilsynsbesøg havde konstateret, at der var mangler i forbindelse med opdrags- og prisoplysningen i fire ud af fire forbrugersager, der var udtaget til kontrol.

I to af sagerne var indklagede beskikket af retten som beneficeret forsvarer, og i den tredje sag var han valgt forsvarer. Den fjerde sag vedrørende en sommerhushandel, hvor indklagede ikke havde afgivet oplysning om tinglysningsafgiften.

Indklagede gjorde særligt gælden, at straffesager, hvor retterne obligatorisk pålægger de beneficerede forsvarere at føre sagen, ikke er aftaler omfattet af forbrugeraftaleloven. De beneficerede forsvarere har en aftale med det offentlige, som de ikke kan sige nej til. Der er ikke tale om en af-

tale mellem klienten og forvareren, men derimod en aftale mellem advokaten og det offentlige.

Nævnet bemærkede, at den omstændighed, at beskikkelsen er sket som følge af, at den pågældende advokat er antaget som beneficeret forvarer, ikke medfører, at der ikke skal gives opdrags- og prisoplysninger. Nævnet bemærkede dog, at man er opmærksom på de vilkår, som en beneficeret forvarer til tider arbejder under, og at dette konkret vil kunne influere på bedømmelsen af, hvornår man som beneficeret forvarer er i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger om klienten og sagen til at kunne afgive oplysningerne.

Advokatnævnet bemærkede yderligere, at advokaten som beskikket forvarer i straffesager i prisoplysningen skal redegøre for, at beskikkelsen indebærer, at advokatens salær fastsættes af domstolene og udredes af statskassen. Klienten skal for så vidt angår salærfastsættelsen enten orienteres om den timepris inkl. moms, som domstolene anvender, eller landsretspræsidenternes vejledende salærsatser i straffesager. Endvidere skal klienten orienteres om, at det må påregnes, at statskassen vil kræve sagens omkostninger, herunder advokatens salær, refunderet, medmindre klienten frifindes.

Nævnet fandt, at indklagede havde handlet i strid med god advokatskik ved ikke at have afgivet prisoplysninger i de tre straffesager og heller ikke opdragsoplysning i den ene af dem samt ved ikke at have oplyst om

tinglysningsafgiften i sagen med sommerhushandlen. Der blev ikke givet en (tillægs)sanktion, da det på tidspunktet for den udviste adfærd ikke fremgik utvetydigt af nævnets praksis, at kravene om afgivelse af oplysningerne også gælder for beneficerede forvarere, og da indklagede havde rettet for sig.

I forhold til nævnets bemærkning om de særlige vilkår, som en beneficeret forvarer til tider arbejder under, skal dette læses som et udtryk for, at nævnet er klar over de særlige omstændigheder, der kan foreligge. I tilfælde af en eventuel klage vil det være relevant som indklaget at fremhæve de forhold, der enten har umuliggjort eller besværliggjort afgivelse af oplysninger, så disse kan indgå i nævnets konkrete vurdering. Var der for eksempel tale om et grundlovsforhør med meget begrænset tid til forudgående møde med en klient i en arrest, eller havde man – på trods af forsøg på at indhente kontaktoplysninger – ikke adgang til disse. Henset til de relativt faste rammer, der er for udmålingen af salær, kan man overveje om forpligtelsen kan opfyldes ved at udarbejde og medbringe en oversigt/beskrivelse heraf til det første møde med klienten med evt. fornøden senere opfølgning/præcisering.

Direkte henvendelse – brug af cc i e-mails

Ved kendelse af 2. juli 2024 (sagsnr. 2023-3928 (plenum)) havde nævnet blandt andet lejlighed til at tage stilling til en klage over direkte henvendelse.

Advokaten for klager havde sendt en e-mail til indklagede med sin egen klient som cc. Indklagede havde svaret, tillige med modpartens klient som cc, hvilket der var klaget over.

Nævnet fandt, at indklagede *ikke* herved havde tilsidesat god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at indklagede besvarede en e-mail fra modparten (klagers) advokat, hvor denne selv havde sat sin klient på cc, og at klagers advokat derved selv havde involveret sin klient i e-mailkorrespondancen. Nævnet frifandt derfor indklagede i dette klagepunkt.

I forlængelse heraf bemærkes, at man som advokat for en klient kan vælge nemt at komme uden om en situation som den ovenfor beskrevne ved at sætte sin klient bcc på korrespondance eller eftersende særskilt til klienten til orientering. ♦

ADOPTIONSLOVEN med kommentarer

Anne Mørk

1.200 kr. / 617 sider

Djøf Forlag

Lovkommentaren er ajourført til og med februar 2024, og er et forsøg på at belyse og uddybe adoptionslovgivningens mange aspekter. Gennem en grundig analyse med inddragelse af relevant praksis og internationale konventioner klarlægger kommentaren gældende ret på området og er således tænkt som et værdifuldt arbejdsredskab for praktikere og fagfolk.

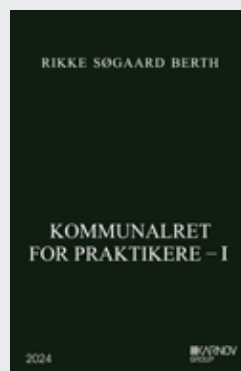
EJENDOMSVURDERINGSLOVEN med kommentarer

Majbritt Davidsen m.fl.

2.495 kr. / 1522 sider

Karnov Group

Bogen giver en struktureret beskrivelse af de vurderingsregler, der fremgår af ejendomsvurderingsloven og er et brugbart indblik i ejendomsvurderingslovens samspil med anden lovgivning. Bogen giver desuden en historisk kontekst for reglerne. Bogen indeholder litteratur, lovændringer og praksis frem til medio september 2023.

KOMMUNALRET FOR PRAKTIKERE – I

Rikke Søgaard Berth

615 kr. / 275 sider

Karnov Group

Bogen er relevant for jurister i kommunerne, ikke-jurister, der eksempelvis arbejder med miljø- og klimahensyn, støtte til kultur og sport eller kommunens relationer til foreninger, jurister mv. i § 60-fællesskaber, de kommunale aktieselskaber og i regionerne. Derudover er bogen relevant for jurister i kommunaltilsynet i Ankestyrelsen, hhv. Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

BOGFØRINGSLOVEN
og mindstekravsbekendtgørelserne
– en lovkommentar
Henrik Steffensen m.fl.
1.395 kr. / 608 sider
3. udgave / **Karnov Group**

BÆREDYGTIGHEDSRET
Linda Nielsen m.fl.
700 kr. / 426 sider
2. udgave / **Djøf Forlag**

DANSK SELSKABSRET 1
Indledning til selskabsretten
Søren Friis Hansen m.fl.
1.067, 50 kr. / 429 sider
6. udgave / **Karnov Group**

ET PRIVILEGERET LIV
Henrik Nebelong
249,95 kr. / 269 sider
Bianco Luno

GRØNNE OFFENTLIGE INDKØB
– i udbudsretlig belysning
Carina Risvig Hamer m.fl.
450 kr. / 218 sider
Djøf Forlag

GUDS BØDDEL
Walther Rebernik
239,95 kr. / 474 sider
Gyldendal

LICENSERING AF
OPHAVSRETTIGHEDER
Ophavsretslovens aftale-
og tvangslicensordninger
Henrik Schütze
980 kr. / 265 sider
Djøf Forlag

LOV OM DOMSTOLSSTYRELSEN
med kommentarer
Bertil Frosell m.fl.
625 kr. / 230 sider
Djøf Forlag

OFFENTLIGE INDKØB I PRAKSIS
Jesper Fabricius
1.625 kr. / 1074 sider
5. udgave / **Karnov Group**

PERSONDATARET
Dorte Højlund
375 kr. / 430 sider
5. udgave / **Hans Reitzels Forlag**

SAMTYKKE
Marie Jull Sørensen m.fl.
795 kr. / 624 sider
Ex Tuto Publishing

STRAFFERETTENS
ALMINDELIGE DEL
Ansvarslæren
Lars Bo Langsted m.fl.
632,50 kr. / 303 sider
7. udgave / **Karnov Group**

SYN OG SKØN
Sagkyndig bevisførelse
Erik Hørlyck
750 kr. / 355 sider
7. udgave / **Djøf Forlag**

UDSTATIONERINGSLOVEN
med kommentarer
Christian Andersen-Mølgaard m.fl.
1.800 kr. / 647 sider
2. udgave / **Djøf Forlag**

| Aktuel Jura

NYHED!

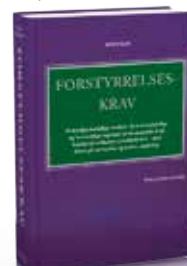

Samtykke

Marie J. Sørensen & Tanja K. Christensen (red.)

ISBN: 978-87-420-0066-3 | **Udgives:** August 2024
Sider: 624, indbundet | **Pris:** 795 kr. inkl. moms

NYHED!

Forstyrrelseskrav (disputats)

Niels Schiersing

ISBN: 978-87-420-0070-0 | **Udgivet:** Maj 2024
Sider: 714, indbundet | **Pris:** 1.295 kr. inkl. moms

NYHED!

Kontrakter om implementering af virksomhedssystemer

Nicolai Dragsted

ISBN: 978-87-420-0051-9 | **Udgivet:** Marts 2024
Sider: 152, indbundet | **Pris:** 495 kr. inkl. moms

FÅ MERE VIDEN på www.extuto.dk

ExTuto

Karnovs Lovsamling fyldte 100 år d. 20. marts 2024.

I dag fortsætter tredje runde i vores store skattejagt, hvor du er inviteret.
Find skattejagten tredje ord, som gemmer sig i firkanten nedenfor, og deltag i skattejagten om en fødselsdagskage til dit team.

Hvordan deltager jeg?

Find det skjulte og tredje ord i skattejagten.

Du må gå oppefra og ned, fra venstre til højre, og fra venstre og skråt ned mod højre. Se pilene.

Gem ordet, sammen med de to første ord "hvem" og "grundlagde" og dan efter fjerde skattejagt ét spørgsmål, du kan svare på via: karnovgroup.dk/lovgivning100aar eller ved at benytte QR-koden.

Glæd dig til næste udgave af Advokaten, hvor du kan finde det sidste ord i skattejagten på Karnovs bagsideannonce.

↓	A	R	S	Z	Q	V	E	G	H	Y
→	K	B	C	U	D	F	T	A	W	R
↘	A	D	E	C	A	M	E	N	P	G
	K	K	I	G	Z	Ø	B	T	Y	Å
	V	Æ	A	B	I	E	C	I	L	O
	P	T	Y	R	A	Æ	K	E	V	R
	B	F	H	U	N	P	M	U	G	J
	V	Æ	A	B	I	O	C	I	L	O
	N	G	Q	V	I	Æ	V	E	L	S
	O	D	R	K	Z	M	A	S	A	Q

KARNOV
GROUP

Skriv det tredje ord herunder og klip snippen af, så du kan samle alle 4 ord ét sted.

1) H V E M 2) G R U N D L A G D E 3) _____ 4) _____